

SLUTRAPPORT

FÖR ETOURs ANDRA PROJEKTPERIOD 2001-10-01 – 2005-03-31

Europeiska Turismforskningsinstitutet ETOUR

Östersund 2005-02-24

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning	3
2. Bakgrund	4
3. Projektbeskrivning och uppfyllelse av syfte, mål och målgrupp	5
3.1 Syfte	5
3.2 Mål	5
3.3 Målgrupp	6
3.4 Verksamhetsbeskrivning	7
3.4.1 Forskning	7
3.4.2 Statistik och analysuppdrag	8
3.4.3 Kunskapsöverföring	9
3.4.4 Styrelsen	9
4. Indikatorer	11
4.1 Nya/skapade arbetstillfällen	11
4.2 Bevarade arbetstillfällen	11
4.3 Antal företag	11
4.4 Projektets påverkan på alla de övriga i beslutet angivna indikatorerna	12
5. Projektets påverkan på andra kriterier	13
5.1 Miljöförändrade insatser	13
5.2 Jämställdhetsinsatser	13
5.3 Internationalisering	13
5.4 IT-projekt	14
6. Projektets övriga resultat och erfarenheter	16
7. Resultat och kunskapsspridning	17
7.1 Information	18
7.2 Kommunikation	19
7.3 Interaktion	20
8. Kopplingar till andra projekt	22
9. Kostnader, finansiering och utfall	23
Bilaga 1	25
Bilaga 2	36

1. Sammanfattning

Föreliggande dokument utgör slutrapportering för det av Strukturfonderna Mål 1 för Södra skogslänen finansierade projektet *Europeiska Turismforskningsinstitutet ETOUR*. Rapporten följer i allt väsentligt den struktur som rekommenderas av Strukturfonderna. Förutom denna grundstomme har ett avsnitt tillkommit med rubriken ”Kostnader, finansiering och utfall”, samt två bilagor; dels ”Forskningsprojekt” (bilaga 1), dels ”Publikationer” (bilaga 2).

Rapporten beskriver hur projektet konsekvent arbetat för att fullborda etableringen av ETOUR och utveckla forskningen och kunskapspridningen som varit institutets två huvuduppgifter. Rapporten konstaterar att projektet svarat väl mot syfte, mål, målgrupper och den verksamhetsidé som presenterades i ansökan och beslut om projektmedel. De avvikelser som förekommit är sedan tidigare kända av Strukturfondssekretariatet och de åtgärder som vidtagits för att korrigera dessa har godkänts av nämnda instans. Det handlade dels om det problem som uppstod då en av de privata finansörerna inte kunde leva upp till sina åtaganden, dels om den anpassning som under projektets slutfas gjorts för att förbereda institutet för ett liv utanför strukturfondernas ram.

Verksamhetens innehåll beskrivs både i själva rapporten och i bilaga 1. ETOUR har under perioden skapat en mängd aktiviteter som på ett tydligt sätt bidragit till kunskapsuppbyggnaden i den svenska turistnäringen och därmed förbättrat dess utvecklingsförutsättningar. Sannolikt har projektet också bidragit till att höja kunskapsnivån i turistnäringen och även ökat intresset för forskningsbaserad kunskap i näringen. De många kontakterna och mötesplatserna, publikationerna och hemsidans stora och ständigt växande besökarantal vittnar om ett ständigt växande intresse för verksamhetens innehåll och aktiviteter.

Det finns också en redovisning för hur väl verksamheten svarat upp mot de kvantitativa indikatorer som satts upp för projektet. Den ekonomiska redovisningen visar att projektet snär som på några hundra tusen nått upp i den projektstorlek som från början planerades.

På ett antal ställen i rapporten finns avsnitt som beskriver åtgärder som vidtagits för att verksamheten skall kunna bestå och fortsätta att utvecklas efter det att projektiden löpt ut. Dessa kommentarer finns företrädesvis i kapitel 3. Institutet kommer nu att leva kvar som permanent verksamhet inom ramen för Mittuniversitetet.

2. Bakgrund

Projektet tillkom för att fullborda etableringen av turismforskningsinstitutet ETOUR, som påbörjats i ett tidigare Strukturfondsprojekt inom dåvarande Mål 6. Det hade konstaterats att forskningsverksamhet tar tid att bygga och utveckla samt att arbetet nu borde fortsätta för att skapa långsiktighet i ett projekt som betraktades som viktigt ur ett såväl regionalt som nationellt perspektiv. Turistnäringen betraktades som en allt viktigare del av svensk ekonomi samtidigt som kunskapsbehovet var stort och forskningsunderlaget svagt. Genom att producera forskningsbaserad kunskap skulle ETOUR fortsätta att bidra till den svenska turistnäringens utveckling. Institutet hade också till uppgift att bygga upp en analysenhet för metod och prognosutveckling.

Beslutet om bildandet av ETOUR skedde i april 1997 och hade föregåtts av en lång process. Redan 1992 ansökte dåvarande Högskolan i Östersund hos Utbildningsdepartementet om att få skapa ett internationellt centrum för turismforskning. Efter EU-inträdet presenterade NUTEK 1994 en utredning om turismforskning i Norrland. Ytterligare en utredning av Högskoleverket bäddade sedan för ett beslut om bildandet av ETOUR. Projektbudgeten för ETOURs första period var 85 miljoner varav 35 miljoner utgjorde EU-medel. Verksamheten kom att delas in i fyra forskningsområden, Företagsutveckling, Destinationsutveckling, kultur- och kulturmiljöer, Natur- och naturmiljöer samt Kunskapsöverföring. Verksamheten nådde full kapacitet under 1999 och sammantaget arbetade 93 personer kortare och längre tid under ETOURs första projektperiod.

Strukturfondsdelegationen beslutade i juni 2001 om stöd från EGs strukturfonder (Mål 1 södra Skogslänsregionen) till en andra period för Turismforskningsinstitutet ETOUR. Projektperioden skulle enligt beslut sträcka sig mellan 2001-10-01 och 2004-09-30. Projekttiden har sedan förlängts i två omgångar, dock utan att påverka projektbudgeten. Den faktiska verksamheten i projektet upphörde 2004-12-31, tiden därefter fram till 2005-03-31 används för slutrapportering av projektet. Anledningen till den första förlängningen av projektet var att verksamheten genomgått en omställning och anpassning till en något mindre omfattning för att skapa förutsättningar för verksamhetens fortsättning också efter projektperiodens slut.

Mitthögskolan, som i och med år 2005 blir Mittuniversitetet, har varit huvudman för projektet. ETOUR har under innevarande projektperiod integrerats i vad som nu är Mittuniversitetet och är nu ett forskningsinstitut vid den samhällsvetenskapliga institutionen. Detta skapar delvis nya, bättre förutsättningar för verksamheten. Kompetensen i institutets omedelbara omgivning stärks och förutsättningarna för fördjupat samarbete förbättras. Den nya lokaliseringen till Campus i Östersund innebär också att förutsättningarna för samarbete med andra delar av Mittuniversitetet och andra till Campus lokaliserade verksamheter åtskilligt har förbättrats.

Den totala projektkostnaden uppgår till ca 71,6 Mkr. De största finansörerna vid sidan av EUs strukturfonder har varit Näringsdepartementet (9 Mkr); Länsstyrelsen i Jämtlands län (6 Mkr), forskningsprogrammet Fjällmistra (4 Mkr), Statens institut för kommunikationsanalys SIKA (3,2 Mkr), Mitthögskolan (3 Mkr) samt SJ AB (1,9 Mkr). Projektet var ursprungligen budgeterat till dryga 72 Mkr och når därmed så gott som upp i den omfattning som var tänkt. Detaljerad redovisning av finansieringen sker senare i rapportens avsnitt 9.

3. Projektbeskrivning och uppfyllelse av syfte, mål och målgrupp

3.1 Syfte

Syftet med projektet var enligt beslut att fullborda etableringen av ETOUR och se till att ETOUR år 2004 är ett välkänt och ledande turismforskningsinstitut som står för god forskning och kunskapsspridning till praktisk nytta för turistnäringen och berörda samhällsorgan.

Syftet med projektet är uppfyllt. I skrivande stund är det klart att ETOUR kommer att bestå, även om formerna och omfattningen av verksamheten ännu inte är helt klarlagda. Institutet är den största samlade forskningsmiljön i landet inom turismens område och har få motsvarigheter i omvärlden. ETOUR är utan tvekan välkänt inom forskningsvärlden och välkänt hos väsentliga delar av den svenska turistnäringen. Många av de projekt som bedrivits har tillkommit i dialog med turistnäringens intressenter för att svara mot deras kunskapsbehov. Arbetet med att tillgängliggöra och sprida kunskapen har skett genom den modell för detta som ETOUR utvecklat och som närmare beskrivs i avsnitten 3.4 och 7 i denna rapport.

En avvikelse i projektet gäller uppbyggnaden av en analysenhet för metod och prognosutveckling, där verksamheten i mångt och mycket kom att bestå i att på näringens uppdrag utföra olika typer av utvärderings- och analysuppdrag. Anledningen till detta var den brist i privat medfinansiering som uppstod då branschorganisationen RTS (Rese- och turistindustrin i Sverige) splittrades och därmed inte kunde fullfölja sitt finansiella åtagande. Det var inte mycket att göra åt situationen och rektor vid Mitthögskolan friskrev organisationen från detta ansvar. Den uppdragsverksamhet som vidtog klarade att bära upp detta bortfall och får betraktas som framgångsrik, samtidigt som inriktningen mot metod och prognosutveckling kom att hamna på undantag. Detta är olyckligt eftersom det behovet består och är något som denna del av verksamheten först i projektet absoluta slutskede kunnat ägna sig åt. Denna avvikelse har under projektets gång diskuterats med Strukturfondssekretariatet, vilket godkänt förändringen.

3.2 Mål

Målet med projektet var att bygga upp ett akademiskt konkurrenskraftigt kompetenscentrum med en omfattande vetenskaplig produktion. Under projekttiden skulle detta leda till 40 forskningsprojekt och 10 forskarexamina (licentiats- och doktorsexamina).

Antalet forskningsprojekt uppgår till 55 st. Antalet genomförda avhandlingar uppgår till åtta (varav sex doktorsavhandlingar och två licentiatavhandlingar). Sex personer arbetar ännu med sina avhandlingar, varav en person beräknas färdigställa sin doktorsavhandling och två beräknas färdigställa sina licentiatavhandlingar under 2005. Två personer beräknas färdigställa sina doktorsavhandlingar under 2006 och en tredje under 2007.

Projektet kan därmed anses ha uppfyllt ställda mål.

Eftersom målet innehåller för projektet viktiga indikatorer redovisas dessa detaljerat i avsnitt 4.4. Den ”omfattande vetenskapliga produktionen” redovisas i två bilagor, dels en redogörelse av alla de forskningsprojekt som bedrivits inom ramen för ETOURs innevarande period (bilaga 1), dels i förteckningen över publikationer samt vetenskapliga publiceringar som producerats (bilaga 2).

3.3 Målgrupp

Projektets målgrupper har utgjorts av företag och organisationer i svensk turistnäring, myndigheter samt högskolor och universitet, såväl inom Sverige som i andra länder. Dessa målgrupper har nåtts i stor omfattning inom projektets ram.

ETOUR har bedrivit ett omfattande arbete med att nå sina målgrupper genom sitt arbete med kunskapsöverföring. Vid sidan av de akademiska publikationerna har forskningsresultaten spridits via nyhetsbrev, populärvetenskapliga rapporter, faktablad, hemsida, seminarier och konferenser. Fyra nyhetsbrev har producerats årligen och tillsänts över 3000 prenumeranter. Under projekttiden har 70 publikationer producerats i ETOURs sju bokserier. Totalt har närmare 8 000 böcker sålts. Stor spridning av kunskap har också skett via publikationer, som lagts ut på ETOURs hemsida. Under 2004 hade siffran på nedladdade dokument stigit till imponerande 26 300. ETOURs forskare har vid ett stort antal tillfällen engagerats som föreläsare på olika seminarier och konferenser, arrangerade av ETOUR eller andra aktörer i turistnäringen. Utifrån ETOURs forskning har också underlag för utbildningsmaterial utvecklats, inom till exempel områden som matturism, säsongsanställda, samisk turism och kvalitetssäkring.

ETOUR har också bedrivit en kontinuerlig dialog med turistnäringens intressenter inom ramen för olika projekt, vilket varit viktigt för att svara mot näringens kunskapsbehov.

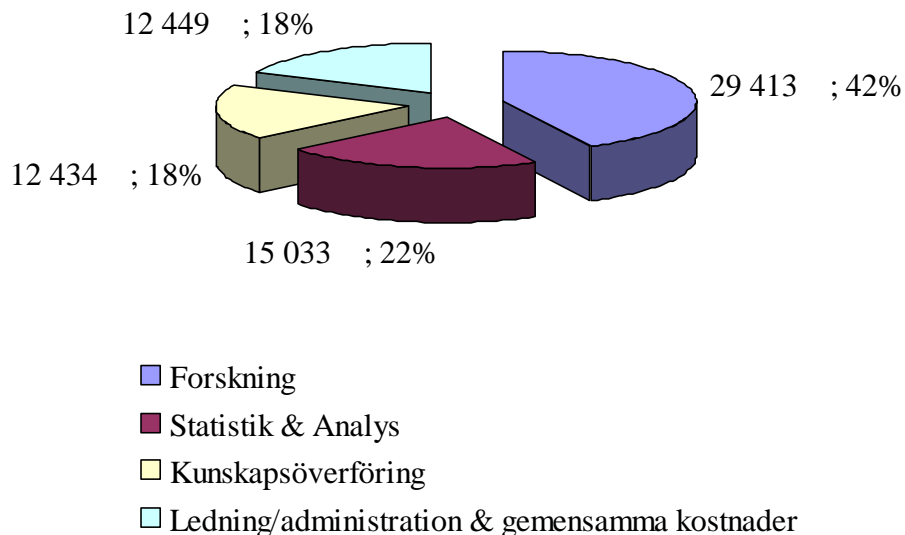
ETOUR ser många indikationer på att intresset för kunskap i turistnäringen fortsätter att växa. De många kontakterna med turistnäringen och dess intressenter vittnar om ett mycket stort kunskapsbehov och att allt fler av dem som på olika sätt arbetar för turistnäringens utveckling är medvetna om betydelsen av kunskap som en viktig resurs i detta arbete. Ett snabbt växande antal besök på vår hemsida, flera mycket välbesökta seminarier och konferenser och ett antal publikationer som väckt stort intresse är några exempel på denna utveckling.

Högskolor och universitet har också nåtts via nämnda aktiviteter. Det kan tilläggas att ETOURs verksamhet varit inblandad i många internationella sammanhang (se avsnitt 5.3 om internationalisering).

3.4 Verksamhetsbeskrivning

Turismforskning, statistik och analysuppdrag, samt kunskapsöverföring har varit projektets huvudsakliga aktivitetsområden. För att leda och stödja denna verksamhet tillkommer viss administration. Resurserna har inom projektet fördelats enligt nedan för dessa olika verksamhetsområden.

Resursfördelning Tkr

- Forskning samt Statistik & Analys, som utgör kärnverksamheten, uppgår till 64%.
- I Kunskapsöverföring ingår kostnader för publikationer, informationsmateriel, konferenser, hemsida m m.
- I Ledning/administration och gemensamma kostnader ingår kostnader för lokaler, inventarier, datasupport, kontorsmateriel, telefoni m m.
- Kostnad för overheadavgift (som betalats till Mitthögskolan) har här fördelats ut på respektive verksamhet.

I det följande avsnittet beskrivs de tre huvudsakliga verksamhetsområdena vart och ett för sig. Tillsammans utgör de dock en integrerad helhet som ger ETOUR en särprägel i jämförelse med andra turismforskningsmiljöer i landet. Därefter följer en kort redogörelse för styrelsens arbete.

3.4.1 Forskning

Turismforskningen vid ETOUR har haft turistdestinationen och dess utvecklingsfrågor som ett övergripande fokus för sin verksamhet. Destinationsutveckling handlar om att göra platser och regioner till attraktiva och väl fungerande resmål. Kunskap om de faktorer och processer som skapar, eller hindrar, destinationsutveckling är nödvändig för att vi skall kunna förstå turismens potential som motor för tillväxt och sysselsättning, inte minst i de delar av landet där få andra näringar tilldöms några särskilt ljusa framtidsutsikter. Inom ramen för denna

övergripande inriktning sorterades projekten länge under sju temaområden som förtjänar en kort beskrivning.

Forskningen inom temaområdet *Infrastruktur och IT* har under året fokuserat på infrastrukturens betydelse för turismens utveckling samt hur informationsteknologi kan förbättra turistföretagens interna effektivitet och externa konkurrenskraft. Området *Människa, marknad & omvärld* har studerat förutsättningar och utvecklingsmöjligheter för företagande på en turistdestination. Inom temaområdet *Organisation & produktion* har forskningen fokuserat på hur turismens aktörer skapar turistiska tjänster och produkter och hur detta bör organiseras. Temaområdet *Entreprenörskap och innovation* har kommit att få sin tyngdpunkt på innovation och produktutveckling inom turistnäringen. Ett uppmärksammat projekt kring säsongsproblematiken på vintersportorter och utvecklingen av Mittuniversitetets nya profilområde ”Turism, idrott och upplevelseteknologi” är de viktigaste projekten inom temat. Inom temat *Kultur- och kulturreсурser* har ETOURs medarbetare arbetat för att öka kunskapen om hur levande kulturer och kulturhistoriska lämningar kan bidra till turistens upplevelse. *Natur- och naturresurser* har forskat för att öka kunskapen om naturturism och de kvaliteter i naturmiljön som bidrar till turistens upplevelse. *Miljö och hållbar utveckling* har bedrivit studier för att ta fram nya kunskaper om turismens effekter på miljön samt identifiera och utveckla metoder som bidrar till en hållbar turism. Samtliga forskningsprojekt redovisas i bilaga 1.

I projektets sista fas har forskningen kommit att beskrivas i termer av enbart tre huvudteman. Dessa är:

1. Turismens destinationer
2. Turismens natur- och kulturreсурser
3. Turismen i upplevelseindustrin

De två första av dessa är sedan länge etablerade kunskapsområden för ETOURs verksamhet och svarar väl mot den kompetens som finns inom verksamheten idag. Det tredje området är relativt nyligt tillkommet och är nära knutet till en av Mittuniversitetets framtida forskningsprofiler, nämligen ”Turism, idrott och upplevelseteknologi”. Med dessa områden som utgångspunkt tror vi att ETOUR skall kunna bygga en stabil grund för framtida verksamhet och samtidigt svara väl mot turistnäringens kunskapsbehov. Det skall dock påpekas att forskningens inriktning också behöver vara flexibel för att kunna svara mot detta föränderliga behov, vilket också det tredje kunskapsområdet illustrerar. De senaste åren har mycket kommit att fokuseras kring upplevelsen. Detta ger turistnäringen nya möjligheter till ett värdeskapande, ett perspektiv som också väl knyter an till de regionala utvecklingsambitionerna i Jämtlands län.

3.4.2 Statistik och analysuppdrag

Som ett komplement till turismforskningen har ETOUR under perioden startat en enhet för analys- och statistik. Av skäl som redovisades i avsnitt 3.2 har verksamheten i huvudsak kommit att arbeta med att löpande leverera efterfrågad kunskap till beställare inom rese- och turistnäringen. Väl genomarbetade analyser har gett företag, myndigheter och organisationer möjlighet att skapa en stabilare grund för sin utveckling. Personalstyrkan har utgjorts av en grupp statistiker och analytiker. Uppdrag har utförts i direkt samarbete med ett flertal företrädare för turistnäringen. Som exempel kan nämnas Sveriges Rese- och Turistråd, Turistdelegationen, Rikstrafiken, SJ, Statens institut för kommunikationsanalys (SIKA), Sveriges Camping- och Stugägares Riksorganisation (SCR), Inlandsbanan AB, Sveriges

Liftnäringens Organisation (SLAO). Flera av enhetens rapporter och projekt har haft stort genomslag i såväl dagspress som radio och i viss mån TV.

Under projektets senare del har verksamheten kommit att lägga en större del av jobbet på att sammanställa och analysera den turismstatistik som finns att tillgå i landet. Jämförelser av dessa har gjorts och bedömningar av det styrkor och brister de olika källorna har. Det finns alltså ett stort behov av förbättringar inom det turiststatistiska området både vad gäller de data som produceras och de analyser som genomförs. ETOUR har sett detta som en viktig framtidsfråga vilket också bekräftats i en av regeringen nyligt framlagd turismproposition. Det finns därför en förhoppning vid ETOUR om att resurser skall anslås för sådana insatser i framtiden och att detta skulle kunna vara en viktig del av ETOURs framtida verksamhet. Under den sista tiden har verksamheten inom området också kommit att knytas närmare forskningen för att åstadkomma en mer integrerad helhet.

3.4.3 Kunskapsöverföring

Denna verksamhet beskrivs i andra delar av detta dokument (avsnitt 3.3 och 7). Som framgår inledningsvis har substantiella resurser i projektet satsats på denna viktiga uppgift. Strukturfondprojektet kan nog sägas ha skapat unika förutsättningar för detta och det är idag svårt att se hur ETOUR i framtiden skall kunna mobilisera krafter av detta slag. Frågan förblir dock en angelägenhet och det finns därför anledning att se över prioriteringar av de aktiviteter som kommer att genomföras. Dessa aktiviteter har gett ETOUR ett särdrag i forskarvärlden och det är inte uppenbart hur starkt detta särdrag kommer att vara i framtiden.

Under projektets senare del har dessa aktiviteter kommit att beskrivas i termer av dialog och samverkan. Det vittnar om fortsatt höga ambitioner. Såsom den största kunskapsproducerande miljön i landet med inriktning mot turism känner ETOUR ett stort ansvar och har stora möjligheter att ytterligare stärka turistnäringen genom att bidra till kunskapsbildningen. Här spelar aktiviteterna i den utåtriktade verksamheten en mycket viktig roll. ETOUR har en vision som vittnar om detta; *ETOUR ska vara den ledande källan till forskningsbaserad kunskap för den svenska turistnäringens utveckling.*

Formuleringen ”den ledande källan” kan sägas indikera det förhållande att större krav kommer att ställas på turistnäringen i kunskapsförsörjningen. Kunskapen kommer fortfarande att finnas hos ETOUR men resurserna att föra denna kunskap ut till intresserade avsnämre kommer att vara mer begränsade än inom det här redovisade projektet.

3.4.4 Styrelsen

Styrelsen har under projektet dragit upp huvudinriktningen för verksamheten och arbetat med att säkerställa den framtida finansieringen samt gjort ställningstaganden av strategisk betydelse. Ett var att understryka att institutet fortsätter att utveckla forskning kring destinationsutveckling som ett övergripande tema. Destinationsutveckling formulerades som en process som syftar till att göra platser och regioner till attraktiva och väl fungerande resmål. Destinationen är ett uttryck för lokal och regional utveckling med turismen som drivkraft.

Frågan om en långsiktig grundfinansiering av verksamheten har väckts hos Näringsdepartementet efter det att ETOURs styrelse och ledning konstaterat att ingen annan än staten kan förväntas ta ett ansvar för att säkerställa institutets framtid som kunskapsmiljö av betydelse. Den framställan som gjordes till Näringsdepartementet illustrerade den nytta ETOUR tror sig kunna göra i kraft av ett mer formellt nationellt uppdrag som kunskapskälla

inom turismfrämjandet i landet. Utan sådan grundfinansiering kan verksamheten inte förväntas fortsätta vidareutveckla det arbetssätt och den inriktning den har idag. Den långsiktiga grundfinansieringen är i skrivande stund fortfarande inte säkrad.

Ett annat ställningstagande i styrelsen pekade ut en delvis ny inriktning av verksamheten, nämligen att besluta att ETOUR borde söka ett aktivare engagemang inom utbildningen vid Mittuniversitetet. Detta har varit en viktig fråga under projektets sista år och under Mittuniversitetets utredning om ETOURs framtid. Ett större engagemang i utbildningen från ETOURs sida kan dock redan noteras.

4. Indikatorer

4.1 Nya/skapade arbetstillfällen

Projektet hade ingen målsättning satt för denna indikator.

Kommentar: Det går inte med bestämdhet att hävda att projektet skapat några nya arbetstillfällen, även om kunskapsproduktionen mycket väl kan ha förbättrat förutsättningarna för att leva av turism i regionen.

4.2 Bevarade arbetstillfällen

På kort sikt:

Målsättningen var att bevara 30 arbetstillfällen. Denna målsättning har inte helt kunnat infrias, vilket framgår av redovisningen nedan, även om projektet under merparten av projekttiden haft fler anställda än så.

Den verksamhet som skapats genom projektet kommer att bestå som permanent efter projekttidens slut om än i mindre omfattning än vad som varit fallet under merparten av projekttiden. Omställningen till nya finansiella förutsättningar har krävt en sådan anpassning. De tjänster som finns kvar dagen efter projektets upphörande finns listade nedan.

<u>Antal</u>	<u>Kategori</u>	<u>Antal tjänster</u>
1	institutschef, tillsvidareanställning	1,0
1	gästprofessor, projektanställning	0,1
3	forskare, tillsvidareanställning	2,6
1	forskare, projektanställning	4,0
6	doktorand, projektanställning	6,0
5	statistiker/analytiker, projektanställning	4,0
3	information/kommunikation, projektanställning	2,0
<u>2</u>	administration, projektanställning	<u>1,75</u>
22 personer (11 män och 11 kvinnor)		17,85 tjänster

På lång sikt:

På inte alltför lång sikt bör ETOURs verksamhet kunna expandera. Turismforskningen befinner sig sannolikt i en expansiv fas i och med att kunskapsbehovet ökar, staten stärker sina insatser, samt att den privata näringsens betalningsvilja kan förväntas tillta. Detta scenario förutsätter dock att verksamhetens huvudman Mittuniversitetet tydligt prioriterar forskning och utbildning inom turism, och därigenom skapar en stabil bas för verksamheten.

4.3 Antal företag

Projektet har inte syftat till att skapa nya företag och därför inte haft någon målsättning för denna indikator.

Kommentar: Det kan inte uteslutas att någon utifrån den kunskap projektet producerat inspirerats att starta ett företag i turistnäringen. Vi avstår dock ifrån att hävda att så är fallet.

4.4 Projektets påverkan på alla de övriga i beslutet angivna indikatorerna

Andra indikatorer för projektet var 40 forskningsprojekt och 10 forskarexamina. För båda dessa indikatorer fanns en avstämningsspunkt om 80 % måluppfyllelse satt till den 31 december 2002. Denna målsättning uppfylldes och har redovisats i särskild ordning. Det fanns också kriteriet att minst 80 % av budgeten skulle vara upparbetad, vilket också var fallet enligt nämnda redovisning.

Under perioden har 55 forskningsprojekt bedrivits inom de båda forskningsprogrammen samt ytterligare ett 30-tal projekt inom programmen Kunskapsöverföring samt Statistik/Analys. Sex personer har disputerat och två personer har licentierat.

Doktorander:

Rosemarie Ankre, lic.avhandling planerad 2005, Karlskrona.

Arvid Flagestad, disputerad 2002, Bradford.

Laila Frisk, disputation planerad 2005, Karlstad.

Jonas Grundberg, disputerad 2004, Göteborg.

Per Grängsjö, disputation planerad 2005, Göteborg.

Anna Gudmundsson, disputation planerad 2006, Göteborg.

Mia Larsson, disputerad 2003, Göteborg.

Maria Lexhagen, disputation planerad 2006, Göteborg.

Robert Pettersson, lic avhandling 2001, Umeå, disputerad 2004, Umeå.

Pia Sillanpää, disputerad 2002, Åbo.

Tuomas Vuorio, lic.avhandling 2003, Karlskrona.

Olof Wahlberg, disputerad 2003, Umeå.

Sandra Wall, disputation planerad, 2007, Stockholm.

Malin Zillinger, lic.avhandling planerad 2005, Umeå.

5. Projektets påverkan på andra kriterier

5.1 Miljöförändrade insatser

Under projektets genomförande har Mitthögskolans miljöpolicy tillämpats. I fokus för denna står uthållighet: "Mitthögskolans verksamhet ska bedrivas på ett sätt som är långsiktigt ekologiskt hållbart." Vidare säger policyn att miljöarbetet ska bedrivas systematiskt och leda till att verksamhetens negativa påverkan på ekosystemen ständigt minskar.

Detta innebär:

- att all verksamhet – utbildning, forskning, administration och annat – ska bedrivas med minsta möjliga negativa påverkan på ekosystemet.
- att i all utbildning där det är motiverat ge kunskaper som är relevanta för att skapa ett samhälle som kan existera inom de ekologiska ramarna.
- att främja att studenterna verkar för en utveckling mot ett uthålligt samhälle.
- att i all forskning där så är relevant utveckling mot ett uthålligt samhälle ska beaktas.
- att inspirera det omgivande samhället att arbeta för en ekologisk hållbar utveckling.

ETOUR har i sin forskning speciellt belyst naturturismen med dess eventuella konflikter mellan miljö och kommersiell turismverksamhet och hur dessa kan åtgärdas. Vidare har vikten av ekoturism belysts liksom kulturturismens betydelse som bl a fokuserar på bevarandet av vårt kulturarv. En översikt av olika miljömärkningssystem som används inom turismen och en rapport om huruvida dessa påverkar konsumentens beteende har också tagits fram.

5.2 Jämställdhetsinsatser

Projektet har applicerat Mitthögskolans jämställdhetspolicy. Jämställdhet inom utbildning och forskning innebär att kön inte ska utgöra grund för diskriminerande särbehandling. Vidare ska genusperspektivet integreras i utbildning och forskning. Styrande lagstiftning är jämställdhetslagen (för de anställda) och lagen om likabehandling av studenter i högskolan. Därutöver styr det årliga regleringsbrevet från regeringen.

Genom årliga seminarier och föreläsningar har kunskap förmedlats till studenter och anställda om jämställdhets- och genusfrågor. Alla nyanställda ges introduktion och information om anställningsvillkor som främjar jämställdhet, samt om jämställdhets- och genusfrågor vid Mitthögskolan.

En doktorandenkät har genomförts under år 2003 som ska ligga till grund för åtgärder och förbättringar vad avser doktorandernas situation.

Aktiv rekrytering sker av såväl studenter som anställda för att få en jämnare könsfördelning inom respektive områden. Åtgärder vidtas även för att få en jämnare könsfördelning vid rekrytering och befordran av lärare, vid rekrytering av dekaner, prefekter, studierektorer eller motsvarande samt i forskarutbildningar med ojämn könsfördelning.

5.3 Internationalisering

Internationella kontakter i olika former har varit en självklar och naturlig i ETOURs verksamhet, i synnerhet bland den forskande personalen. Detta omfattar bland annat deltagande i internationella konferenser, samarbeten med forskare vid utländska universitet och organisationer, deltagande i olika internationella nätverk och arbetsgrupper samt

internationell publicering av forskningsresultat. Vidare har en omfattande del av innehållet på ETOURs hemsida funnits i en engelsk version. Eftersom fokus för forskningen på ETOUR varit turismen i Sverige, med viss tonvikt på landets norra delar, innebär detta att kunskap och kännedom om vår region spridits genom att forskningsresultat har kommunicerats. Projekt som haft en hög grad av internationella kontakter har bedrivits inom följande områden;

- Analys av svensk turism och omvärldsstatistik
- Analys Norge
- Infrastrukturens betydelse för tyska turisternas resor i Sverige
- Kluster och turism
- Omvärldsanalys – samverkan med ITPS
- Omvärldsanalys och framtidsrender
- Samisk turism i Sverige, Norge och Finland
- Strategisk framgång och organisationsstrukturen på vintersportdestinationer
- Svensk fjällturism
- Turism, terror och säkerhet
- Vintersportorten året runt
- World travel monitor

Bland ETOURs publikationer kan särskilt nämnas rapporten ”*Going North - Peripheral Tourism in Canada and Sweden*” vilken har en internationell målgrupp. Flera av institutets arbetsrapporter är också författade på engelska för att kunna kommunicera ut resultaten internationellt. Publikationen ”Tyska turister i Sverige” belyser olika perspektiv på tyskarnas turistande i Sverige.

Samarbeten har bland annat skett med följande internationella forskningsmiljöer: Oregon State University – Cascades, Bend; University of Wisconsin, Madison; Norska Handelshögskolan Bergen; Bradford University School of Management; University of Wolverhampton, Institute of tourism and leisure; University of Colorado, Boulder; Colorado State University, Ft. Collins; Sam Frazer University, Vancouver; Haskayne Business School, Calgary; Università di Trento, Italia; Université de Grenoble; University of Innsbruck, Institute for general management and tourism; Texas A&M University; Østlandsforskning, Lillehammer; Institute for Tourism, Zagreb; University of Iceland, Department of Geography and Geology; Högskolan i Finnmark; Högskolan i Lillehammer; The Finnish Forest Research Institute (Metla); Rovaniemi Universitet ; Norsk Institutt for Naturforskning, Lillehammer och Trondheim; FUNTS/Finnish university network for tourism; Forskningscentret for skov og landskap, Danmark.

5.4 IT-projekt

ETOUR har under projektperioden genomfört flera projekt inom ramen för området IT och turism. Det har genomförts såväl forskningsprojekt som direkta utredningar till bestämda avnämare inom turistnäringen. Med internationella mått mätt riktas det förhållandevis litet intresse mot detta område i Sverige. Detta kan framstå som märkligt då flera tidigare utredningar uppmärksammat vikten av en fortsatt utbyggnad av IT-infrastrukturen i hela

landet. I takt med en generell ökning av IT-användningen påverkas även turistnäringen i flera olika avseenden. Verksamheten inom ETOUR har uppmärksammat detta och strävat efter att utveckla och sprida kunskaper om turism och IT-relaterade frågor.

Då turistnäringen har beröringspunkter med en mångfald av tillämpningsområden har det varit nödvändigt att göra en viss prioritering av arbetet. Det har medfört en rent allmän fokusering på mer strategiska än operativa frågor. I stort har projekten inom ETOUR utgått från två problemområden inom IT och turism. För det första har nyttan och värdet för turisterna att besöka en turistdestination uppmärksammats. Den ökade användningen av IT-tjänster innebär att upplevelserna av en plats tidsmässigt sträcks ut från att tidigare varit avgränsade i tid och rum till perioden för besöket. För det andra har organiseringen av turistrelaterade företag, föreningar och förvaltningar uppmärksammats. Turistnäringen präglas av en karakteristisk organisering i olika former av grupperingar på turistdestinationer. Förutsättningarna för dessa samarbetsorganisationer påverkas av en ökad IT-användning.

ETOURs främsta bidrag inom IT-området är att öka medvetenheten om IT-utvecklingens betydelse inom turistnäringen och dess intressenter. Det har dels skett med hjälp av riktade studier i IT-relaterade frågor och dels genom arbetssättet i sig.

De vetenskapliga rapporter och andra publikationer som givits ut av ETOUR speglar väl de IT-projekt som genomförts:

- Svenska turistbyråer på Internet
- Relationsmarknadsföring/teknologi i tjänsteföretag
- Organiseringen av turismens samarbetsorganisationer
- Turistbyråernas framtid
- Kan turistnäringen bygga varumärkesrelationer via Internet?
- Kundnytta av elektroniska tjänster för turism

Resultaten från dessa arbeten har presenterats och diskuterats vid skilda forum beroende på projektens olika karaktär. Vetenskapliga artiklar har publicerats i vetenskapliga tidskrifter och presenterats vid nationella och internationella konferenser. Mer verksamhetsnära resultat har lagts fram och diskuterats enskilt med uppdragsgivare och vid branschvisa konferenser och kongresser. ETOUR har genom att uppmärksamma IT-relaterade frågor medverkat till att initiera en utveckling inom turistnäringen och dess intressenter.

6. Projektets övriga resultat och erfarenheter

Det viktigaste resultatet av projektet är att det nu finns ett turismforskningsinstitut på plats och att verksamheten kommer att leva vidare efter det att projekttiden löpt ut. Strukturfondsmedlen har i sammanhanget varit avgörande; det hade inte varit möjligt att åstadkomma en satsning av det här slaget utan dessa. Förberedelserna för ett liv utan Strukturfondsmedel har pågått under hela projektperioden, men har ändå varit svåra att hantera. En anpassning i volym nedåt har varit nödvändig för att säkerställa en mer långsiktig överlevnad av verksamheten. Forskningsverksamhet av det här slaget behöver en bas av statlig finansiering. Att denna utan inslaget av EU-medel inte kan nå motsvarande nivå har en tid varit uppenbart, vilket ställer verksamheten inför nya utmaningar. Denna konstruktion – att verksamheten efter en tid av solid finansiering nu behöver bygga sin existens på olika typer av uppdrag – måste betraktas som sund, men lämnar ändå frågan om långsiktig grundfinansiering av verksamheten olöst ännu i skrivande stund. Om situationen blir för osäker inverkar det sannolikt negativt på verksamhetens långsiktiga existens.

Projektet har haft en hög ambition avseende tillgängliggörande och kommunikation av den kunskap som producerats. Detta har varit en aspekt av verksamheten som turistnäringens privata och offentliga intressenter uppskattat. Det har dock varit uppenbart att det tar tid att etablera nya mönster av produktion och konsumtion av kunskap. Å ena sidan är många forskare ovana att arbeta på det utåtriktade sätt som varit ETOURs ambition, å andra sidan är många av turistnäringens representanter ovana att söka och hantera forskningsresultat. Det finns också en spänning i det valda arbetssättet för forskarna beroende på att det akademiska meriteringssystemet inte belönar den utåtriktade verksamheten. Konsekvensen har varit att enskilda personer har haft svårt att konkurrera om tjänster inom akademien.

ETOUR upplever att intresset för forskningsbaserad kunskap om turism ökar både hos privata och offentliga intressenter. Det förefaller troligt att ETOUR genom sitt målmedvetna arbete bidragit till denna utveckling. Projektet har därigenom bidragit till att bygga en bro mellan forskning och näring.

Projektet är ett uttryck för ett strategiskt val som tycks ligga väl i tiden. Turismen växer i betydelse på många håll i landet och i världen. Den internationella konkurrensen hårdnar vilket ställer den svenska turistnäringen inför nya utmaningar. Det gör att kunskapsbehovet växer både hos företagen och i samhället i stort.

7. Resultat och kunskapspridning

ETOURs andra huvuduppgift är kunskapsöverföring till turistnäringen, det vill säga turistföretagare, turismorganisationer, myndigheter och utbildningar inom turism. Kunskapsöverföringsarbetet leder till att turistnäringen får tillgång till ny kunskap och därmed möjlighet att höja den egna kompetensen utifrån forskningen. Vidare får myndigheter och organisationer underlag när beslut ska tas i frågor som påverkar turistnäringen.

Kunskapsöverföringsarbetet skapar en nära relation till turistnäringens olika företrädare och underlättar nätverksbyggande mellan forskare och turistnäringen, något som i sin tur bidrar till utformning av relevanta forskningsprojekt.

Turistnäringen har begränsad erfarenhet av forskningsverksamhet vilket ställer krav på utvecklandet av nya och anpassade metoder för kunskapsöverföring. Utifrån vunna erfarenheter har vi utvecklat ett arbetssätt som bygger på aktiviteter i tre nivåer:

- *Information* – nyhetsbrev, publikationer och hemsida
- *Kommunikation* – dialog med turistnäringen, seminarier, möten, mässor
- *Interaktion* – utvecklingsprojekt där forskning och turistnäring samarbetar

De tre nivåerna ger oss möjlighet att arbeta med såväl bred spridning som fördjupad kunskapsförmedling. På detta sätt når informationsaktiviteter ett stort antal personer utan hänsyn till geografisk hemvist medan interaktionsaktiviteter når färre personer men ger möjlighet till fördjupad förståelse.

Forskning och kunskapsöverföring är integrerade verksamheter på ETOUR. Forskarna deltar i planeringen av kunskapsöverföringens aktiviteter samt verkar inom kunskapsöverföringen med presentationer, diskussioner och redovisningar av kunskapsmaterialet för turistnäringen.

ETOUR har låtit göra två oberoende utvärderingar av Kunskapsöverföringsprogrammets arbete. Utvärderingarna har gjorts av Tieto Enator samt Dalarnas Forskningsråd. Uppdraget var att utvärdera kvalitén och mäta kunskapsöverföringsprogrammets insatser utifrån de fastställda målen. Båda utvärderingarna ansåg att arbetet in i KO-programmet varit framgångsrikt och att uppsatta mål har uppnåtts. Utvärderingarna har tillsammans med mätningar av verksamheten och annan feedback legat till grund för fortsatt utveckling av arbetet inom programområdet.

Utifrån ETOURs forskning har flera utbildningspaket utvecklats.

- Måltidsutveckling är ett område där forskning, populärvetenskapliga publikationer och seminarier kopplats med direkta utbildningsinsatser kring turistmåltiden.
- Forskning kring motivation av säsongsanställda har resulterat i ett utbildningsprogram som finns tillgängligt via vår webbsida.
- För kvalitetssäkring av turism har ett omfattande utbildningsprogram utarbetats.

ETOURs arbete med kunskapsöverföring till näringen har rönt stor uppmärksamhet såväl inom som utanför Sverige. Vi har utarbetat en metod som anses ligga i framkant då det handlar om att sprida forskningsresultat till intressenter utanför akademien. Vi har förmedlat våra erfarenheter och beskrivit vår metod vid ett flertal tillfällen, varav några kan nämnas:

- Konferensen ”Högskolor och Samhälle i samverkan ” maj 2003
- ”Network for tourism”, Finnish University Network for Tourism Studies, april 2002
- ”10:e nordiska turismforskningskonferensen” i Vasa, november 2001
- Presentation vid EUs ”Best Practice Seminar” i Rovaniemi oktober 2004.

ETOUR utarbetade tidigt en grafisk profil med mallar och beskrivningar om hur allt det material vi producerar skall profileras, i denna profil har EUs logotype varit en självklar del. Genom att strikt producera vårt material i enlighet med vår grafiska profil har vi visat att ETOUR fått stöd från EU.

7.1 Information

Syftet med arbetet på nivå 1 är att göra ETOUR känt som ett etablerat forskningsinstitut, att göra ETOURs forskningsresultat lättillgängliga och anpassade för svensk turistnäring samt att ge målgrupperna uppdaterad och regelbunden information om ETOURs verksamhet och forskningsresultat. Aktiviteterna är utformade för att effektivt och brett nå ETOURs målgrupper.

Informationsmaterial

Fyra nyhetsbrev har producerats årligen under projektperioden. Nyhetsbrevet hade vid årsskiftet 2004-2005 närmare 3 200 prenumeranter och har dessutom spridits vid olika seminarier, mässor och turistsammankomster samt lagts ut som pdf-fil på vår hemsida. Nyhetsbrevet har innehållit information om ETOURs verksamhet, aktuella projekt och nya publikationer. Fyra faktablad om specifika forskningsprojekt har producerats och spridits. Allmänt informationsmaterial om ETOUR har producerats och uppdaterats under perioden.

Publikationer

Under projektperioden har 70 publikationer producerats i ETOURs sju bokserier. Totalt sålda publikationer är 7 870. Intäkterna av de sålda publikationerna uppgår till cirka 750 000 kronor. De populärvetenskapliga böckerna står för en stor del av försäljningen. En omfattande spridning av publikationer har också skett i och med att dessa gjorts tillgängliga gratis på ETOURs hemsida. Denna kunskapsspridning har haft en mycket gynnsam utveckling. Enligt tillgänglig statistik laddades 3 774 publikationer ned under 2003. Under 2004 hade den siffran stigit till imponerande 26 300. Det är främst målgruppen turismutbildningar som visat ökat intresse för publikationer på hemsidan.

Flera av ETOURs publikationer har fått extra stor uppmärksamhet:

- I boken "Svensk turismforskning" medverkade 18 svenska turismforskare från hela landet med beskrivningar om sina aktuella turismforskningsprojekt.
- Populärvetenskapliga antologin "I kulturarvets fotspår" såldes i stor upplaga.
- Bengt Sahlbergs tredje bok "Rötter, riter och roller" kunde marknadsföras på ett mer omfattande sätt genom samarbete med SNS, Studieförbundet Näringsliv och Samhälle.
- Rapporterna från de stora forskningsprojekten "Vintersportorten – året runt" och "Sex kända svenska vintersportorter" har fått stor uppmärksamhet i turistnäringen och i media.

Två bokutgivningarna i samarbete med externa aktörer blev framgångsrika. Den påkostade boken "Tradition i trä", som gjordes tillsammans med Byggförlaget blev nominerad till Augustpriset för bästa fackbok. I STF:s traditionella och kända årsbok 2003 var fyra kapitel skrivna av medarbetare på ETOUR.

Media

Mediaaktiviteter har genomförts regelbundet genom presskonferenser, pressmeddelanden och ett stort antal personliga presskontakter. Att via Tidningarnas Telegrambyrå sprida information om ETOURs forskning har haft hög prioritet. Ett flertal presskontakter har också skett via Vetenskapsrådets mediaportal, Expertsvar. Mediaarbetet har under perioden genererat cirka 1 400 reportage/artiklar i dags- och branschmedia. Dessutom har ETOURs medarbetare flitigt medverkat i radio och TV. Riktade annonskampanjer har genomförts i turistbranschens olika medier.

Webbsidan

Internet har blivit en allt viktigare kanal för ETOURs informationsspridning. På vår webbplats finns bland annat information om både ETOURs pågående och avslutade projekt samt om ETOURs publikationer. Ett stort antal publikationer finns att ladda hem gratis. En tjänst för att kunna köpa våra prissatta böcker finns tillgänglig. En annan tjänst ger information om aktuell internationell turismforskning. Ett interaktivt material finns om problematiken kring säsongsanställda. Webbsidan innehåller också en engelsk del. Antalet besökare på webbplatsen har ökat stadigt. Under år 2003 var antalet besök 47 000. År 2004 hade den siffran ökat till 77 222 besökare. Under 2003 introducerades en ny webbplats med ny design och ny teknisk lösning.

7.2 Kommunikation

Syfte med verksamheten på nivå 2 innebär att hitta mötesplatser och initiera möten där ETOURs medarbetare kan skapa en givande dialog med i första hand turistföreträdare.

Seminarier och mässor

ETOUR anordnar ett flertal både egna och samarrangerade konferenser och seminarier. Vi arbetar aktivt för att våra forskare ska anlitas som talare vid konferenser och möten som anordnas av turistnäringen.

Exempel på egna konferenser är ”Skogen och Turismen”, maj 2002, ”Natur och Kulturturism”, november 2003 och ”Lokal mat och turism”, april 2004. Samtliga finns dokumenterade på vår hemsida. Under 2003-2004 har en seminarieriserie kallad VM-Café genomförts i samarbete med VM-bolaget Åre 2007 samt Regionalt designcentrum. ETOUR har samverkat med ITPS, Glesbygdsverket och ALI vid genomförandet av konferenserna ”En växande landsbygd” och ”Landsbygdsforum 2004”.

ETOURs medarbetare har under perioden bidragit med föredrag vid ca 200 konferenser, seminarier och möten där turistföreträdare har samlats. ETOUR presenterar årligen sin verksamhet för turistnäringen i monter på TUR-mässan, Sveriges största turistmässa. I samband med mässan bjuder vi även in media för att presentera aktuell forskning samt medverkar som föreläsare vid seminarier.

7.3 Interaktion

Syftet med verksamheten på nivå 3 är att skapa interaktion mellan teori och praktik. Genom samverkan i interaktiva projekt uppnås ny kunskap för destinationer eller intressegrupper inom turistnäringen. Här skapas och provas modeller för hur forskningsresultaten kan omsättas i konkreta åtgärder för ökad kompetens och effektivitet inom turistnäringen.

Utveckling Höga Kusten

ETOUR fick i april 2003 uppdrag av Kramfors och Sollefteå kommuner att medverka som externa resurser inom ett turismutvecklingsprojekt. Syftet med ETOURs medverkan har varit att genom riktade åtgärder stödja projektledningen och turistföretagen som ingår i projektet. ETOURs medverkan i projektet innebär att projektledningen och turistföretagen fått del av den kunskap som byggts upp på ETOUR genom forskning och genom erfarenheter om hur andra gör. ETOUR har deltagit i starten av arbetet och medverkat vid utformningen av en handlingsplan för projektet. I ETOURs uppdrag ingick även att vara processtöd under det första året av projektet. Processtödet har getts som fortlöpande råd och stöd till projektledningen och har därmed gett projektledningen möjlighet att korrigera eller ändra processens inriktning under arbetets gång. Inom ramen för det löpande processtödet har ETOUR initierat och deltagit i diskussioner om förankringsarbetet, val av aktiviteter och dess koppling till de uppsatta målen, identifiering av kompetensbehov, reflexioner över hur arbetsprocessen fortsätter. ETOUR har även gjort en delutvärdering av arbetet i projektet under dess första år.

Kvalitetssäkring

I "Framtidsprogrammet – Strategier för tillväxt i turistindustrin" - är ett insatsområde att "Stimulera kvalitetsutveckling inom svensk turism". En av de åtgärder som nämns är att utveckla system för kvalitetsinformation. Med relevant kvalitet menas att motsvara eller helst överträffa kundens förväntningar och krav. Att säkerställa rätt kvalitet är att förstå de olika konsumenternas behov.

ETOUR har i enlighet med framtidsprogrammets förslag utvecklat ett kvalitetssäkringssystem kallat TOURQUALITY. Arbetet med kvalitetssäkring av turistföretag har fortgått under hela perioden. Ca 700 personer från i stort sett hela landet har genomgått tvådagars utbildning och ca 200 företag har certifierats. För redan certifierade företag har revisioner och uppdateringar av dokument genomförts. Samtliga certifierade företag finns presenterade på ETOURs webbplats.

Ökad kunskap genom turism II

"Ökad kunskap genom turism II" är en fortsättning på ett tidigare ETOUR-projekt och syftar till att öka allmänhetens kunskap om det samiska samhället i samband med turistverksamheter. Projektet, som görs på uppdrag av Jordbruksdepartementet, inleddes under hösten 2003. Huvudaktiviteterna i projektet skedde under 2004 och inriktade sig på hur kunskapsspridningen om det samiska samhället kan genomföras och förbättras på två stora turistiska mötesplatser; Jokkmokks marknad och Åre. Arbetet skedde i nära samarbete med samiska turistföretagare, andra lokala aktörer samt arrangörerna av VM-arrangemanget i Åre och Jokkmokks marknads 400-årsjubileum. Projektets slutrapport utgör underlag för att användas av samiska turistföretagare i sitt framtida utvecklingsarbete.

Den Goda resan

ETOURs forskningsprojekt "Den goda resan" har studerat turistmåltiderna i Sverige idag. Utifrån den kunskap forskningen gav har ett interaktionsprojekt genomförts mellan forskaren, Inlandsbanan AB och turistföretagare längs Inlandsbanan. Projektet har skapat större förståelse bland turistföretagare för de möjligheter som ett mer utvecklat förhållningssätt till turistmåltiden innebär. Samtidigt har man praktiskt utvecklat restaurangverksamheten längs Inlandsbanan. Måltidens betydelse för resenärens helhetsupplevelse av resan har tydliggjorts. Projektet finns beskrivet i rapporten "Att utveckla den turistiska måltiden".

E-learning

ETOUR har utformat ett pedagogiskt material av en studie kring säsongsanställdas arbetsmotivation. Studien som genomförts av två doktorander vid ETOUR presenterades i en rapport år 2000 och i en populärversion i ett Fakta Turism år 2001. Nästa steg blev att utforma ett pedagogiskt material, anpassat efter webbens möjligheter, som på ett tillgängligt och levande sätt redogör för undersökningens resultat. Genom olika "scener" med ljud och bild engageras användaren och lär sig mer om vad som påverkar de säsongsanställdas arbetsmotivation och vad man som företagsledare bör tänka på i detta hänseende. Webbplatsen lanserades hösten 2002 och besöks årligen av cirka 550 intresserade.

8. Kopplingar till andra projekt

Projektet har samarbetat med andra projekt vid Mitthögskolan som också finansierats med Strukturfondsmedel. Dessa är projekten DAVOS, samt Upplevelseteknologi och Sport Science. Samarbetet har lett till att en ny forskningsprofil etablerats vid lärosätet med namnet ”Turism, idrott och upplevelseteknologi”.

Projektet ”Turism i naturskyddade områden” är finansierat via forskningsprogrammet FjällMistra och sker i samarbete med forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet och Umeå Universitet. Forskningen i det här projektet fokuserar på:

- 1) skyddade områdets attraktionskraft och betydelse för besökarens upplevelse
- 2) motiv för reservatsbildning
- 3) skyddade områdets betydelse för lokal ekonomisk utveckling genom turism.

Fjällmistra består av många forskningsprojekt där ett regelbundet utbytes- och utvecklingsarbete sker gemensamt inom programmets ram.

Projektet ”Vintersportorten – året runt” tar sin utgångspunkt i ett av turistnäringen i Åre definierat problem, nämligen hur skidorten skall kunna locka gäster vid sidan av den alpina skidsäsongen. Med den övergripande problemställningen som utgångspunkt vidtog en dialog mellan ETOUR och i första hand de lokala intressenterna i Åre (Åre kommun, Åreföretagarna, Holiday Club) kring projektets inriktning. En studie genomfördes av forskare vid ETOUR som tittade på några skidorter i Nord-Amerika och Europa som lyckats etablera nya säsonger. Resultatet har presenterats i rapportform och seminarier och används nu i planeringen inför lanseringen av Åre som sommarprodukt. För aktörerna i Åre är studien nu viktig input i de initiativ som tas och har blivit en naturlig referenspunkt för turistnäringen i byn. Samarbetet i projektet har varit så lyckat att det nu förmodligen kommer att leda till ett fördjupat och mer långsiktigt samarbete mellan ETOUR och turistnäringen i Åre.

Ett flertal aktiviteter inom Kunskapsöverföringen har skett i samarbete med externa aktörer och projekt. Två större bokprojekt har genomförts med Byggförlaget och Svenska Turistföreningen. En Natur- och kulturkonferens med cirka 300 deltagare från hela Sverige arrangerades tillsammans med bland annat Naturvårdsverket, Turistdelegationen och Riksantikvarieämbetet. Genomförda interaktionsprojekt som syftar till samverkan mellan forskning och näring har direkta kopplingar till andra aktörer och projekt, till exempel Kramfors och Sollefteå kommuner, Inlandsbanan AB samt flera konsultföretag i turistnäringen. Mer information finns under avsnitt 7.

Regeringens beslutade under 2001 att genom Jordbruksdepartementet initiera en informationssatsning som syftar till att öka allmänhetens kunskap om det samiska samhället. ETOUR har i två omgångar fått medel från Jordbruksdepartementet för att utifrån forskning om samisk turism lyfta frågan om hur den turistiska mötesplatsen kan bidra till att öka kunskapen om samer och samisk kultur. Idag nås många av samisk kultur via sekundära källor i media eller via marknadsföring, men genom turismen uppstår direkta och lärande möten mellan samer och allmänhet. Projektet har genomförts i nära samarbete med aktörer i Kiruna/Jukkasjärvi, Jokkmokk och Åre.

9. Kostnader, finansiering och utfall

Här nedan följer sammanställning av projektets beslutade kostnader och finansiering samt utfall (innan slutlig rekvisition).

PROJEKTETS UPPARBETADE KOSTNADER TKR

Kostnadslag	Enligt beslut	Kostnader	Se kommentar	Procentuellt utfall
Egen personal	38 392	37 431	1)	97%
Externa tjänster	10 850	11 221	2)	103%
Lokalkostnader	2 175	2 321	3)	107%
Investeringar	250	268		107%
Övriga kostnader	18 199	18 102	4)	99%
	- Intäkter	-14		
Summa bokförd nettokostnad	69 866	69 329		99%
Offentligt direktfinansierad kostnad	0	0		
Privat direktfinansierad kostnad	2 250	2 250		100%
Summa direktfinansierad kostnad	2 250	2 250		100%
TOTAL PROJEKTKOSTNAD	72 116	71 579		99%

Kommentarer

- 1) Personalstyrkan har minskat från 30 anställda i okt 2001 till 22 anställda i januari 2005
- 2) Konsulttjänster för bl a statistikunderlag, webbsida, IT-support, tryckeriprodukter, externa forskartjänster, revision m m
- 3) Lokalkostnader t o m dec 2004 (förlängd projektperiod)
- 4) OH-kostnader, resor, IT-support (MH), vaktmästeri, lokalvård, telefoni, kontorsmtrl m m

PROJEKTETS FINANSIERING TKR

Nationell offentlig finansiering

Finansiär/ namn	Enligt beslut	Intäkter	Se kommentar	Procentuellt utfall
<u>Kontanta utbetalningar</u>				
<u>Statlig</u>				
Näringsdepartementet	9 000	9 000		100%
Länsstyrelsen	6 000	4 800	5)	80%
	15 000	13 800		92%
<u>Övrig statlig</u>				
Fjällmistra (SLU) mfl statliga	6 016	5 905	6)	98%
SIKA	3 240	3 240		100%
	9 256	9 145		99%
<u>Övriga</u>				
Överskott från ETOUR 1		11		
<u>Övrig offentlig</u>				
Mitthögskolan	3 000	3 050	7)	102%
SJ AB	2 000	1 908	8)	95%
	5 000	4 958		99%
<u>Offentligt direktfinansiering</u>	29 256	27 914	9)	95%

Privat finansiering

Kontanta utbetalningar

RTS	2 070	0	10)	0%
Resurs AB m fl uppdrag	1 380	3 619	11)	262%
Försäljning publikationer mm	1 410	1 145	12)	81%
	4 860	4 764		98%

Privat direktfinansiering

RTS (offentligt o privat eget arbete)	2 250	2 250		100%
---------------------------------------	-------	-------	--	------

Summa offentlig och privat finansiering **36 366** **34 928** 13) **96%**

Regionala fonden	35 750	28 600	14)	80%
------------------	--------	--------	-----	-----

TOTAL PROJEKTFINANSIERING **72 116** **63 528** 15) **88%**

5) innan slutlig rekvisition

6) bidrag/uppdrag från Jordbruksverket, Länsstyrelsen i Norrbotten, Nutek, Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet m fl

7) inkl bidrag till internationell konferens

8) efter avdragen moms/högskolemoms

9) innan slutlig rekvisition

10) utebliven intäkt som enligt beslut får ersättas med uppdrag (enligt nedan)

11) uppdrag/bidrag från Sveriges Rese- och Turistråd AB, Marknadsfakta i Åre AB, Naturvårdsverket, Holiday Club Sweden AB, Länsstyrelsen i Jämtlands län, SLAO, BR Service AB, Kramfors kommun,

Riksbankens Jubileumsfond, Resurs AB, Åre 2007 AB, Inlandsbanan AB, Svensk Industridesign och SCR (Sveriges Camping- och Stugägares Riksorganisation) m fl

12) publikationsintäkter (ca 750 Tkr), konferensavgifter m m

13-15) innan slutlig rekvisition

Forskningsprojekt

Aktuell svensk turismforskning

Syftet med detta projekt är att tillhandahålla en uppdaterad sammanställning över aktuella projekt inom svensk turismforskning. Denna riktar sig både till turismnäringen i landet och till turismforskare på de olika universiteten och högskolorna. Kartläggningen omfattar såväl planerade och pågående projekt som publikationer under åren 2000 och 2001.

Analys av svensk turismstatistik och omvärldsstatistik

Det finns ett stort intresse av att kunna följa och förutspå turismens utveckling och ekonomiska betydelse. I dag finns drygt tio olika källor att tillgå för den som vill analysera svensk turism och svenska resandeströmmar. Som exempel kan nämnas inkvarteringsstatistiken, TDB:s konsumentstatistik samt resandestatistik från Luftfartsverket, Shippax m fl. Det är en utmanande uppgift att sammanställa och analysera samtliga dessa. Många mottagare har dessutom bristande kunskaper om statistikens möjligheter och begränsningar. En sammanhållen dokumentation över statistikkällorna, insamlingsmetoder, definitioner och huvudman saknas. Det finns heller inga ingående jämförelser över tiden mellan dessa källor. Detta projekt har som mål att öka kunskapen om omvärldsfaktorerens inverkan på turismutvecklingen, dels genom att beskriva relevanta statistikkällor och jämföra dem över tiden och dels genom att samköra ett antal omvärldsfaktorer med dessa.

Analys Norge

Sveriges Rese- och Turistråd gav ETOUR uppdraget att genomföra en kartläggning av vilka marknadsundersökningar/marknadspotentialanalyser som gjorts om Norgemarknaden. Uppdraget innebar att samla in och sammanställa den kunskap som idag finns om Norge som potentiell marknad. Syftet var att förbättra beslutsunderlaget för satsningar i Norge.

Besökare i Fulufjällets nationalpark

En vanlig uppfattning är att en nationalparksetablering ökar områdets turistiska attraktionskraft. ETOUR har, i samarbete med Naturvårdsverket, undersökt hur en nationalparksbildning påverkar besökare och besöksmönster i nationalparken Fulufjället i Dalarna. Studien består av två delar, en före och en efter invigningen av nationalparken år 2002. Studierna ska ge kunskaper om nationalparksetableringens betydelse för turismen i stort samt förändringar i upplevelser och attityder hos olika grupper av turister. Fokus i projektet ska ligga på sociala och ekonomiska faktorer och omfatta bland annat studier av olika attraktioners betydelse, betalningsvilja och attityder till olika grad av service/tillrättslägganden. I en ETOUR-publikation presenteras den studie som gjordes av besökarna innan nationalparkens etablering. I början av 2005 kommer en ny publikation som jämför besöksmönstren före och efter nationalparkens bildande.

Besökare, konflikter och hållbarhet i norra Lapplandsfjällen (doktorandprojekt)

Sandra Walls avhandlingsarbete behandlar turismutvecklingen, intressekonflikter samt strategier för turism och hållbarhet i norra Lapplandsfjällen. Undersökningsområdet är fjällvärlden inom tre kommuner; Kiruna, Gällivare och Jokkmokk. Inom arbetet ryms därmed flera nationalparker och naturreservat, ett av UNESCO utsett världsarv (Laponia) samt ett av UNESCO instiftat biosfärreservat (Torneträskområdet). Undersökningsområdet har sedan förhistorisk tid varit befolkat av samerna och idag bedrivs renskötsel i hela området. I avhandlingen undersöks besökarnas karaktäristika, aktiviteter, motiv för resan samt deras upplevelser. Detta skall kopplas till besökarnas attityder om förvaltning av natur- och kulturlandskapet i fjällen. Med delar av denna information görs jämförelser över tiden med tidigare forskning i området. I avhandlingens andra del studeras turismen i relation till en hållbar utveckling med särskilt fokus på världsarvet Laponia. Ett delsyfte är att jämföra hur "världsarvsturismen" tar sitt uttryck i andra så kallade kombinationsvärldsarv med ursprungsbefolkning.

Bilden av fjällen (doktorandprojekt)

”Bilden av fjällen” resulterade i en avhandling som lades fram av Pia Sillanpää vid Åbo akademi våren 2002. Avhandlingen fokuserar på frågan om hur en destination blir ett begrepp i turistens ögon och belyser hur föreställningar kring de svenska fjällen som besöksmål formats och förändrats ur ett turishistoriskt perspektiv. Utgångspunkten är den tidiga turismen till västra Jämtland där britter utgjorde en betydelsefull pionjärgrupp under 1800-talet och tidigt 1900-tal.

Destination Subarctic

Projektet Destination Subarctics målsättning var att öka den utländska turismen till Norrbotten och var ett samarbete mellan Länsstyrelsen i Norrbottens län, SAS samt flera turistentreprenörer i Norrbotten. ETOUR genomförde en utvärdering av projektet, som redovisades i en slutrapport.

Framtidsscannern

Projektet hade som syfte att skapa ett underlag för att bättre kunna prognostisera hur resandet kommer att se ut dels i en nära framtid, dels på lite längre sikt samt att på ett snabbt sätt kunna upptäcka hur händelser i omvärlden kommer att påverka hur man planerar sitt resande. Undersökningen inleddes i januari 2002 och pågick under två år. Var fjärde månad intervjuades 1000 personer om sina bokade och planerade tjänste- respektive fritidsresor inom Sverige och till utlandet samt om vart de drömmer om att resa.

Fördjupade analys av viktning i Rese- och Turistdatabasen

I Rese- och Turistdatabasen (TDB) intervjuas varje månad 2000 svenskar om sina resvanor. Detta har pågått sedan 1989. För att få en ett så korrekt resultat som möjligt korrigeras eventuella skevheter i urvalet genom viktning. Den viktning som hittills har använts i TDB har i bland ifrågasatts. ETOUR har genomfört ett arbete där tre nya alternativ till viktning har jämförts, testats och utvärderats. Jämförelserna av de nya alternativen har gjorts efter tre huvudkriterier; hur många resor de genererar, hur bra de klarar av att fånga befolkningsstrukturen i målpopulationen samt stabiliteten hos vikterna. Den metod som förordas i TDB är en metod med 21 län, fem åldersklasser och kön. Den metoden fångar bäst fördelningen på länsnivå.

Infrastrukturens betydelse för tyska turisternas resor i Sverige (doktorandprojekt)

I sin avhandling undersöker Malin Zillinger infrastrukturens betydelse samt kunskapen om denna med fokus på den tyska marknaden. Tyskland utgör ett av de viktigaste länderna i svensk turism. År 2002 registrerades i det närmaste två miljoner gästnätter. Första delen i studien syftar till att undersöka tyska turisternas resebeteende i Sverige. Med hjälp av resedagböcker som turisterna skriver på sin resa genom Sverige, kan personernas rörelsemönster till och inom landet kartläggas. En undersökning om vilka attraktioner samt vilket infrastruktursutbud som styr denna förflyttning sker senare. Med utgångspunkt att guideböcker spelar en stor roll för den tyska turisterna, undersöks i avhandlingens andra del vilka svenska attraktioner som nämns och beskrivs i dessa böcker på den tyska marknaden. I avhandlingen ingår en undersökning av till vilken grad de nämnda attraktionerna styr turistens resrut. Således ställs frågan huruvida en destinations framgång är beroende av utpekanden i resehandböckerna.

Innovativa turismmiljöer – betydelsen av socialt kapital

Denna studie har fokus på betydelsen av socialt kapital i innovativa turismmiljöer. Arbetet tar sin utgångspunkt i destinationen Åre som kan betraktas som en av Sveriges starkaste regionala turismklustermiljöer. Metoden bygger på intervjuer med centrala aktörer inom destinationen. Innovation är en förutsättning för att förbli konkurrenskraftig både som företag och destination. Turistnäringen som i allt större utsträckning konkurrerar på en global arena är inget undantag. Socialt kapital pekas ofta ut som en nyckelfaktor för att få till stånd en god samverkan. Omfattningen, gemensamma normer, värderingar, förväntningar och förhållningssätt samt graden av förtroende och interaktion mellan aktörerna kan ofta förklara varför vissa destinationer växer och utvecklas och andra inte. Det finns god anledning att anta att det offentliga på olika nivåer genom policy och förhållningssätt, inte minst på den lokala och regionala nivån, har än större betydelse för utvecklingen av innovationer i turistnäringen än i t ex den tillverkande industrin.

Kluster & Turism

Kluster, innovationssystem och triple helix har blivit allt vanligare begrepp. Det finns därför anledning att klargöra vad kluster kan innebära i turismsammanhang och hur det kan leda till ökad tillväxt. De flesta studier på området har starkt fokus på tillverkande industri, medan tjänstesektorn ofta hamnar i skymundan. Det här projektet ställer turismen i centrum. Studien innehåller en internationell utblick och studerar hur ett antal andra länder och regioner har arbetat med kluster som utvecklingsstrategi för turismen. Rapporten avslutas med en pilotstudie i Jämtlands län, där en metod för klusteranalys provas för destinationerna Funäsdalen och Åre.

Kommersiell turism och lokal samhällsutveckling

Detta omfattande forskningsprojekt beskriver och analyserar utvecklingen på sex kända svenska fjälldestinationer efter 1970. Projektet omfattar förutom de destinationer där börsnoterade SkiStar etablerat verksamhet (Sälen, Klövsjö/Vemdalen och Åre) också Funäsdalen, Tärnaby/Hemavan och Idre Fjäll. Destinationernas utveckling har skett utifrån olika förutsättningar och strategier. Av de undersökta turistområdena är det endast Funäsdalen som framträder som en representant för "small is beautiful". I Tärnaby/Hemavan (där Strömma är den stora aktören) liksom på SkiStars destinationer domineras och kontrolleras destinationerna ekonomiskt av en stor och strikt affärsmässig bolagsaktör medan stiftelseägda "samhällsbyggarprojektet" Idre Fjäll är en dominerande aktör i Idre. Aspekter och frågeställningar som rapporten behandlar är bland annat drivkrafterna bakom den utveckling som resulterat i att turism idag är en basnäring i dessa områden. Detta har medfört att destinationerna jämfört med de kommuner de tillhör och flertalet andra lokalsamhällen i Norrlands inland har utvecklats mer framgångsrikt. I detta komplexa förlopp aktualiseras bland annat hur offentliga medel och resurser tillsammans med privata har skapat förutsättningar för framväxten av alpin skidåkning som massturistisk produkt. Vidare aktualiseras hur turistnäringen i dessa områden några år in på 1990-talet förändrades från att vara en expansiv kraft och näring i den lokala ekonomin till att bli en mer förvaltande aktör. Detta fick som följd att turistnäringen inte längre skapade nya arbetstillfällen i samma utsträckning som tidigare.

Kortsemesterprojektet

Kortsemester i Norra Europa var ett samverkansprojekt mellan turistnäring och Sveriges Rese- och Turistråd. Syftet med projektet var att skapa förutsättningar för att utveckla turismen i norra Sverige, bland annat genom charterturism från det tyskspråkiga Europa till norra Sverige. Projektet valde, utifrån ett kundstyrt perspektiv, att arbeta tillsammans med ett antal anläggningar och paketera resor direkt från Tyskland till delar av norra Sverige. ETOUR deltog i projektet som extern utvärderare.

Kulturarv och turism (doktorandprojekt)

Projektet studerar kultur och kulturarv som blir en allt viktigare resurs för turism och regional utveckling. Den globalisering som världen genomgår gör att nationer, städer och regioner konkurrerar alltmer med varandra och måste marknadsföra sig som attraktiva destinationer. Kulturturism kan definieras brett och översiktligt som den turism som utgår från lokal och regional kultur och kulturarv. Det innebär kulturella traditioner, historiska miljöer, arkeologiska kulturminnen, industriminnen, kulturlandskap, museer, kulturaktiviteter som festivaler, teaterföreställningar och mycket mer. Jonas Grundberg doktorerade 2004.

Kundnytta av elektroniska tjänster för turism (doktorandprojekt)

Detta projekt leds av doktoranden Maria Lexhagen. Avhandlingen kommer att bestå av flera olika studier under de kommande åren. En första studie, våren 2002, handlar om i vilken utsträckning tillgången till olika mervärdestjänster på en webbsida minskar den risk/osäkerhet som en kund eventuellt förknippar med köp av turism och resetjänster via Internet. Resultaten visar att tillgången till mervärdestjänster på en webbsida är viktigast för de kunder som uppfattar turistprodukter som högriskprodukter än för andra typer av kunder. En andra studie genomfördes sommaren 2003 och behandlar vilken nytta och vilket värde som funktionärer på Storsjöyran (en musikfestival) upplever att mobila tjänster har för arbetet och den personliga upplevelsen. Studien visar främst att det är viktigt att utveckla och implementera tjänster som upplevs som både nyttiga och roliga att använda.

Lokal destinationsutveckling (doktorandprojekt)

Inom detta projekt studerades de sociala och kulturella förhållandena inom lokal och regional destinations-utveckling idag samt förutsättningar inför framtiden. Det övergripande syftet var att undersöka vilka sociokulturella faktorer som hindrar respektive möjliggör utveckling av turistdestinationer. Detta område är till stora delar obeforskat, vilket innebär att kunskapen i detta projekt har byggts upp genom relativt vida frågeställningar som har kunnat fokuserats efter hand. Laila Frisk, som var ansvarig för projektet, valde att förlägga en del av sin doktorandperiod i Edinburgh, Skottland.

Lokal utveckling av turistdestinationer

Det finns ett behov av medveten och strategisk destinationsutveckling på många håll i turismens Sverige. Hur ett destinationsutvecklingsprojekt ska utformas och genomföras för att vara framgångsrikt är en öppen fråga. ETOUR har i ett omfattande forskningsprojekt följt hela processen av Turism 2000 i Jämtlands län. Under åren 1997-2000 genomfördes detta projekt där tolv olika turistdestinationer i regionen deltog med Jämtland-Härjedalen Turism som projektledning. Genom sin omfattning i tid och pengar samt medverkan av centrala aktörer i länet är projektet ett mångsidigt och aktuellt exempel på organiserad destinationsutveckling. Det övergripande syftet med den studie som ETOUR genomfört är att bidra till fördjupad kunskap om förutsättningarna för organiserad destinationsutveckling. ETOURs forskning visar på svårigheter att nå ut brett med projektet och att skapa engagemang bland turistföretagarna. Tre av de deltagande destinationerna visar på tydliga positiva effekter medan nyttan på övriga håll inte varit lika tydlig.

Luftburen hälsa i Jämtland – Västjämstkt sekelskifte

Detta projekt syftar till att utarbeta ett kunskapsunderlag som knyter an till bl.a. Ockes, Mörsils, Duveds, Ånns, Enafors och Storliens storartade förflutna som (hälso)turistiska destinationer i Jämtland. Det var under perioden 1882 - c:a 1910, som detta område blev nationellt och internationellt ryktbart bland både läkare och patienter, inom och utom landet. I samband med att området några år in på 1900-talet allt tydligare kom att profileras som en ledande region för svensk vintersport, suddades emellertid den hälsoturistiska profilen sakta men säkert ut, vilket också fick till följd att säsongen inskränktes. Förhoppningen är att det framtagna kunskapsunderlaget ska kunna tjäna som en plattform utifrån vilken en förlängning av säsongen i västra Jämtland ska kunna diskuteras.

Markanvändning för turism

Skogsbruk uppfattas traditionellt som en bransch med fokus på virkesproduktion. På senare år har begreppet mångbruk införts där även annan markanvändning ingår i bruket, ex vis naturturism. I studien Markanvändning för turism genomfördes i samarbete med Föreningen Skogen en kartläggning av produktionen av turism på skogsmark i Värmland. Detta för att skapa förståelse för hur naturturismföretag använder resursen skog och på vilket sätt förfoganderätten påverkar inriktningen på verksamheten. Inom projektet skedde ett interaktionsarbete med skogsägare och turismföretagare i Värmland. Projektets resultat redovisas i publikationen "Naturturismen i Värmland".

Midscands klustersatsning

Ett ISA-projekt i Jämtlands har det tagits fram material som kan marknadsföra länets starkaste kluster, däribland turism. Projektet innefattade också fyra workshops med mellanliggande möten. ETOUR deltog med kompetens om kluster och turism.

Miljöarbete i svensk turismnäring

I dag ställs allt större krav på miljöhänsyn inom turismen, samtidigt som miljöanpassning betraktas som ett viktigt konkurrensmedel. Framgångsrikt arbete med miljömärkning kan stärka såväl enskilda företag som hela destinationer. Inom projektet Miljöarbete i svensk turismnäring genomfördes tidigare en översikt av aktuella miljölednings- och miljömärkningssystem inom turistnäringen. Detta arbete uppdaterades senare på uppdrag av Turistdelegationen. Sammanställningen syftar till att ge en överblick över miljöarbetet i turismbranschen i Sverige samt utgöra underlag för Turistdelegationens fortsatta arbete med att stimulera en ökad miljömärkning av turistföretag. I anslutning till detta arbete har projektet Miljöanpassad turism studerat turisternas och anläggningars inställning till miljömärkning. Här söks svar på frågorna om en destination eller ett företag blir mer attraktivt för konsumenten om de är miljömärkta och om miljömärkning har någon betydelse för turisternas upplevelse och beteende.

Må Bra-anläggningar i Sverige

Sveriges Rese- och Turistråd profilerar Sverige som ett resmål för ökat välbefinnande. Turistrådet gav ETOUR uppdraget att genomföra en förstudie inför starten av deras Må Bra-satsning. Uppdraget innebar att kartlägga och beskriva nuvarande och potentiella turistiska upplevelser/produkter. Syftet med projektet var att få en sammanställning av vilka Må Bra-anläggningar i Sverige som uppfyller minst tre av fyra så kallade hörnstenar enligt Turistrådets definition.

Ny turistkarta

Turismens utveckling i Sverige har ofta studerats i traditionella administrativa enheter såsom arbetsmarknadsregioner, län eller kommuner - en indelning som inte alltid är funktionell. I detta projekt skapades en ny turistkarta för Sverige. Företrädare för turistnäringen spelade en viktig roll i kartans framväxt genom olika synpunkter på indelningen. Kartan är användbar för att presentera statistik och vara bas för analyser

Omvärldsanalys och framtidstrender

Att förutspå framtiden är ingen lätt uppgift. Förutsägelser slår ofta fel och missbedömningar kan bli kostsamma. Men priset för att inte alls se framåt är oftast ännu högre. En beredskap och förmåga att så tidigt som möjligt förutse vad som kommer närmast är ofta den avgörande faktorn som skiljer framgång från misslyckande. Oftast finns en rad indikatorer som pekar på att något håller på att ske. Projektet syftar till att kartlägga en rad faktorer inom olika områden som med största säkerhet kan påverka turismen och resandet. Inom projektet skrivs rapporten "Tourism of Tomorrow" med en översikt av de teorier som kan knytas till framtids tänkande och innovationer, en bild av vilka krafter som påverkar morgondagens resande samt en beskrivning av den sortens händelser som i stort sett ingen kan förutspå och vilka konsekvenser de kan få.

Organiseringen av turismens samarbetsorganisationer (doktorandprojekt)

I sitt avhandlingsarbete uppmärksammar Per Grängsjö de mycket speciella organisatoriska förhållanden som råder för turismens regionala samarbetsorganisationer. Det organisatoriska spelet bakom dessa verksamheter sätts här i delvis nytt ljus. Utgångspunkterna är dels den nationella turismpolitiken, dels en studie av samarbetsorganisationernas webbplatser samt dels en fallstudie av en enskild samarbetsorganisation. Det skapar sammantaget en förståelse för de institutionella processer som påverkar turismens organisering. Ett exempel är problemen med att kombinera det offentliga uppdraget och kommersiella aktiviteter. Projektet både ifrågasätter och pekar ut framtida roller för turismens samarbetsorganisationer.

Planering för friluftsliv och naturturism

Denna studie syftar till att kartlägga kunskapsläge och forskningsbehov inom planering, förvaltning och uppföljning av naturområden för friluftsliv och naturturism. Arbetet, som sker på uppdrag av Naturvårdsverket, sker i samarbete med professor Lars Emmelin och docent Klas Sandell, Karlstad universitet.

Planering i svenska fjällen (doktorandprojekt)

Tuomas Vuorios doktorandarbete handlar om att utveckla metoder för att skaffa tillförlitlig kunskap om besöksmönster i naturområden samt turisternas attityder och upplevelser. Kunskapen är av stort intresse för kommuner, länsstyrelser och Naturvårdsverket som förvaltar olika naturområden samt planerar åtgärder inom dem. Projektet studerar även konsekvenserna av olika förvaltningsåtgärder inom fjällområden, speciellt i avvägning mellan utveckling av turism/friluftsliv, naturskydd och hänsyn till andra näringar bland annat rennäring. Avhandlingsarbetet baseras bland annat på en av de största och mest omfattande undersökningarna av turism och friluftsliv i fjällen som genomförts i Sverige. Projektets uppdragsgivare är Naturvårdsverket, Svenska Turistföreningen, Åre och Bergs kommuner. Projektet lägger grund för fortsatt arbete med metodik för miljökonsekvensanalys och planering för nya projekt. Tuomas Vuorio disputerade 2003.

Planering och turismutveckling i svenska kustlandskap (doktorandprojekt)

Rosemarie Ankres avhandlingsarbete är en undersökning inom vetenskapsområdet fysisk planering som har ett kulturgeografiskt perspektiv. Med utgångspunkt från ett kustlandskap i norra Sverige, analyseras planeringen för markanvändning i samband med turismutveckling, vilket sedan jämförs med och diskuteras allmänt utifrån svenska kustlandskap. Kustlandskapet i Luleå skärgård är av riksintresse för friluftsliv och naturvård och det finns flertalet kulturlämningar och naturreservat som är av intresse både för befolkningen i Luleå samt för turister i skärgården. Avhandlingen undersöker hur turismutveckling kan kombineras med planeringen för övrig markanvändning, med Luleå skärgård som fördjupningsområde. Avhandlingen ska också identifiera olika intressekonflikter som kan uppstå på grund av naturvård, rekreation, permanent boende (de näringsaktiva och pendlare) och de industriella näringarna.

Resandets livscykel

Projektet Resandets livscykel med Bengt Sahlberg som ansvarig, har syftat till att identifiera, analysera och tolka dynamik i resandet. Dynamiken har koppling till omvärldsförändringar, branschutveckling och trender. Studiens empiriska underlag bygger på tidsserier över såväl geografiska resmönster som resandets struktur (ärenden, innehåll och genomförande). Fokus ligger på resandets logik. Projektet levererar kontinuerligt underlagsmaterial till olika instanser inom rese- och turistsektorn. Inom projektet har tre böcker publicerats (Kungar, Katastrofer & Kryddor 1998, Möten, Människor & Marknader 2001 samt Rötter, Riter och Roller 2004).

Samarbetsprojekt med SJ & SIKA

På uppdrag av SJ och SIKA (Statens Institut för Kommunikationsanalys) genomfördes löpande analyser av data dels från Rese- och Turistdatabasen (TDB) och dels från ETOURs egen framtidsscanner. I samarbetet ingår även ett metodarbete för att utveckla TDB. En fördjupad analys av viktningförfarandet i TDB har genomförts och publicerats. Dessutom har en jämförelse mellan TDB och andra tillgängliga statistikällor gjorts. Ett tredje projekt hade som syfte att förbättra analysmöjligheterna för data från TDB.

Segmentering av naturturister

Praktiskt användbara och teoretiskt väl underbyggda metoder för segmentering av naturturister behövs för att differentiera utbudet på en destination, för hållbar förvaltning av resurserna och för att hantera intressekonflikter. Vid ETOUR har flera undersökningar tillämpat den sk purism-skalan - en aggregerad attitydskala som gör det möjligt att indela naturturister i segment efter deras inställning till vildmarksupplevelse, service, ingrepp, restriktioner etc. Projektet syftar till att utifrån befintlig data utveckla skalan för ett mer tillämpat bruk på destinationer samt för att ge den en bättre teoretisk underbyggnad för fortsatt tillämpning inom turismforskningen.

Strategisk framgång och organisationsstrukturen på vintersportdestinationer (doktorandprojekt)

Vintersportdestinationer brottas med en stagnerande marknad, samtidigt som investeringar i kapacitet, innovationer och utveckling sker på många håll. En av utmaningarna ligger i att förbli internationellt konkurrenskraftig. En annan handlar om att ta ansvar för ett hållbart nyttjande av sociala, kulturella och naturliga resurser. I detta sammanhang kan destinationens organisationsstruktur spela en avgörande roll. Syftet med Arvid Flagestads avhandling är att bidra med kunskap om organisationsstrukturens påverkan på vintersportorters framgång. Studien är i huvudsak baserad på ett kvalitativt angreppssätt. Det empiriska materialet består av jämförande studier av skandinaviska och schweiziska destinationer där resultaten av två destinationsmodeller bedöms – den s k ”community modellen” och ”corporate modellen”. Avhandlingens resultat pekar också på att ”corporate modellen” kan ge bättre resultat än ”community modellen”, trots att resultatet inte är entydigt. I slutet av avhandlingen diskuteras också vilka konsekvenser detta kan få för ledning och organisation. Arvid Flagestad disputerade vid universitetet i Bradford, England i mars 2002.

Svenskarnas turistiska bussresande

På uppdrag av Svenska Bussbranschens Riksförbund skrev ETOUR en rapport om bussresandet i Sverige. Utifrån intervjuer i Rese- och Turistdatabasen analyserades bussresande utifrån två delsyften. Det första är att beskriva den typiska bussresenären utifrån ett antal bakgrundsvariabler. Det andra delsyftet är att beskriva bussresandet såväl inom Sverige som till utlandet. Projektet presenterades på TUR mässan i Göteborg 2004.

Svenskarnas utförsåkande

På uppdrag av Svenska Liftanläggningars Organisation (SLAO) gjorde ETOUR marknadsundersökningar om svenskarnas utförsåkande åren 2002, 2003 och 2004. Undersökningen gjordes under maj och juni månad av Marknadsfakta Åre AB, som tilläggsfrågor i Rese- och Turistdatabasen TDB.

Svenskarnas val av färdmedel

I den här rapporten beskrivs och analyseras svenskarnas val av färdmedel vid resor i Sverige under tolv år mellan 1990 och 2001. Den ger information om vilka färdmedel som använts vid olika typer av resor, privata eller tjänste, sommar eller vinter samt hur resandet sett ut på olika sträckor och mellan regioner. Den analyserar också hur valet av färdmedel förändrats över tid och vilka samband det finns mellan resandet och resenärernas ålder och kön. Rapporten är baserad på statistik från Rese- och Turistdatabasen, TDB. Rapporten visar att tåget får en allt starkare ställning i det svenska resandet. Under de senaste tolv åren har tågets andel av svenskarnas resande i Sverige varit 8,4 procent. Tittar man enbart på periodens senare del, 1999-2001, var tågets andel 10,3 procent.

Svenska turistregioners popularitet

Denna undersökning syftar till att klargöra vilka regioner i vårt land som är bäst på att locka till sig besökare. Dels undersöks vilka regioner som lyckas få flest besökare per invånare och dels vilka som lyckas bäst per ytenhet. Resultaten för helår och vintersäsong presenterades i december. De mest framgångsrika sommarregionerna presenterades i april 2002. Svensk camping Denna studie gjordes på uppdrag av SCR (Sveriges Campingvärdars Riksorganisation). Målsättningen var att genom studier av svensk campings utveckling skapa ett underlagsmaterial för en bedömning av campingens framtid i Sverige. Ett sådant underlag kan ge campingbranschen bättre förutsättningar att bedöma behovet av framtida marknadsföring och produktutveckling. Studien fokuserade dels på hur socioekonomiska och demografiska parametrar som t ex ålder, boendeform och inkomstnivå påverkar konsumenternas campingbenägenhet och dels på hur olika omvärldsfaktorer som t ex bensinpris, växelkurser och väder påverkar campingen. Den söker även svar på en frågeställning om camparens möjlighet och vilja till att hyra en husvagn eller husbil istället för att köpa.

Svensk fjällturism

Projektets delstudier ser till olika ekologiska, ekonomiska och sociala faktorer i syfte att ge ökad kunskap om en uthållig turism i fjällområdet. En utgångspunkt för arbetet är en nationell ETOUR-studie av svenskarnas resande till fjällregionen perioden 1995 – 2000. Grunddata om utförsåkare, snöskoteråkare och vandrare har inhämtats genom riktade postenkäter. Den fortsatta forskningen fokuserar särskilt på fjällområdet som destination, motiv och hinder för besök i området, ekonomiska analyser och upplevelsekaraktär med utgångspunkt i olika besökargrupper. Den ökade snöskoterturismen har speciellt studerats och analyser har genomförts dels kring konflikten mellan snöskoteråkare och turskidåkare, dels mellan snöskoteråkare och lokalbefolkning i södra Jämtlandsfjällen. Forskningen sker i samarbete med professor Tom Heberlein (University of Wisconsin, USA) och professor Kreg Lindberg (Oregon State University - Cascades, USA).

Säsongsvariationer och anställda i turistföretag (doktorandprojekt)

Säsongsvariationer är ett fenomen som karaktäriserar en stor del av turistnäringen och som ger effekter på många olika plan. Liksom i andra tjänsteföretag har de anställda i turistföretagen stor betydelse för den kundupplevda kvaliteten och därmed är företagets möjligheter till framgång i stor utsträckning beroende av sin personal. Ett av målen i Anna Gudmundssons avhandlingsarbete är att få en bättre förståelse för och kunskap om hur anställda i turistföretag ser på sin arbetssituation. Därigenom kan man utveckla ledningsstrategier för att skapa en arbetsmiljö i vilken anställda känner sig motiverade och agerar för att uppnå företagets mål och visioner samt för att öka tjänstekvaliteten och för att bibehålla en god kvalitet på sina tjänster. Vidare syftar projektet till att få bättre förståelse för hur turistföretag leder sin arbetskraft, vilken i stor utsträckning är säsongsanställd, för att öka och bibehålla kvaliteten på sina tjänster. Intern marknadsföring ses som ett medel för att skapa informerade, motiverade och kundinriktade anställda.

Trafikanalys Inlandsbanan

ETOUR sammanställde på uppdrag av Rikstrafiken och Inlandsbanan statistik från Vägverket, SJ, Länsbusstrafikbolagen i Västernorrland- och Jämtlands län samt från Luftfartsverket avseende resandet på sträckorna Sveg-Östersund-Storuman-Umeå för olika färdmedel under perioden 1998-2002. Syftet med uppdraget har varit att undersöka resandeunderlaget för en reguljär persontrafik med tåg mellan Sveg-Östersund-Storuman-Umeå längs Inlandsbanans sträckning.

Trender inom friluftsliv och naturturism (delstudie i ovan nämnda projekt)

Friluftsliv och naturturism är områden som tydligt påverkas av internationella influenser, av teknisk utveckling och av olika "trender" om vad man "bör" göra, hur och var. Projektet kommer utifrån kvalitativa och kvantitativa ansatser analysera ett svenskt och internationellt material kring vad som sannolikt kan väntas framöver och som är relevant för friluftsliv och naturturism med fokus speciellt på de svenska fjällen. Av särskilt intresse kommer att vara ungdomars aktiviteter och attityder. Forskningen är finansierad via forskningsprogrammet FjällMistra och sker i samarbete med bland annat docent Klas Sandell, Karlstads universitet.

Turism i sameland (doktorandprojekt)

Projektet Turism i Sameland, med Robert Pettersson som ansvarig, syftar till att analysera möjligheterna för en utveckling av den turism som fokuserar på samer och samisk kultur. Detta sker utifrån ett antal delstudier, inkluderande en kartläggning av dagens samiska turistutbud i Sverige ställt mot den efterfrågan som finns hos besökare i norra Sverige. Inom projektet studeras vidare förhållandet mellan samisk turism och media, utvecklingen av Jokkmokks marknad som turistattraktion samt hur turism i Sameland kan bidra till öka allmänhetens kunskap om samer. Projektets delstudier söker alla svar på hur denna utveckling kan ske så att både samers och besökares intressen tillgodoses, samtidigt som man undviker en alltför kraftig exploatering av vare sig den samiska kulturen eller områdets natur. Robert Pettersson disputerade år 2004.

Turism i skyddade områden

Naturturistiskt företagande baserat på naturskyddade områden har som regel speciella förutsättningar då den offentliga sektorn ofta äger och förvaltar resurserna. Det innebär att platser blir tillgängliga för en bredare allmänhet men turismens operatörer har inte den fulla kontrollen över produktionskedjan. Forskningen i det här projektet fokuserar på:

- 1) skyddade områdets attraktionskraft och betydelse för besökarens upplevelse
- 2) motiv för reservatsbildning
- 3) skyddade områdets betydelse för lokal ekonomisk utveckling genom turism.

Forskningen är finansierad via forskningsprogrammet FjällMistra och sker i samarbete med forskare vid Sveriges lantbruksuniversitet och Umeå universitet

Turism och rekreation i Tyresta nationalpark

På uppdrag av Naturvårdsverket och Stiftelsen Tyrestaskogen genomfördes en studie av besökare i Tyresta nationalpark söder om Stockholm. Syftet med projektet Turism och rekreation i Tyresta nationalpark var att ge en bild av besökarna i nationalparken och studera attityder till dess förvaltning och skötsel. År 2003 firade Tyresta nationalpark 10-års jubileum och i samband med detta gav Naturvårdsverket ut en bok om nationalparken. Studien utgjorde ett underlag för ett kapitel i boken.

Turism, terrorism och säkerhet

Denna studie har främst studerat risker med politiska kopplingar och analyserat dess effekter på den enskilda turisterna men även på turistindustrin som helhet. Tyngdpunkten har, i enlighet med den nu rådande tidsandan, legat på fenomenet terrorism, dess konsekvenser och hur man bäst kan hantera eventuella krisituationer orsakade av terrorism. I studien analyseras dessutom Sveriges roll i detta sammanhang. Finns det några riskfaktorer för utländska turister i Sverige och hur ska vi i sådana fall hantera det? Borde Sverige bli bättre på att marknadsföra sig som ett säkert turistmål? Detta andra exempel på aktuella frågeställningar som studerats närmare.

Turistbyråernas framtid

Det finns en allmänt spridd osäkerhet om vad som ligger i turistbyråernas framtida roll och uppdrag. Den tidigare lite lösligt definierade uppgiften med att locka besökare till orten och informera de turister som kommer verkar ifrågasättas av allt fler. På uppdrag av intresseorganisationen FörTur genomförde ETOUR en serie intervjuer av personer i rese- och turistnäringen. Syftet med projektet var att teckna en bild av turistbyråernas nuvarande situation och den kommande utvecklingen utifrån intervjupersonernas svar på våra frågor och deras egna berättelser. Projektet har resulterat i en rapport som publicerats i ETOURs utredningsserie.

Turistbyråernas webbplatser

I detta projekt genomfördes en kartläggning av svenska turistbyråers webbplatser. Kartläggningen har fördjupats genom en studentuppsats. Projektet omfattar intervjuer av ett urval av svenska turistbyråer avseende deras strategier med webbplatsutbyggnad.

Turisters attityder till vindkraft i fjällen

På uppdrag av Länsstyrelsen i Jämtlands län genomförde ETOUR en studie om fjällturisters attityder till vindkraft i fjällen för att få reda på hur en vindkraftutbyggnad kan påverka turism och friluftsliv. Det är en del av en större studie som även tar upp vindkraftens påverkan på rennäring, landskapsbild och landsbygdsutveckling. De nya kunskaperna ska underlätta ställningstaganden om eventuell utbyggnad av vindkraft i fjällen.

Turistmåltider – lokala måltider och turism som upplevelser

Projektet fokuserar måltidens roll i den turistiska upplevelsen. Måltiden består inte bara av maten, utan ofta ger den estetiska gestaltningen den största behållningen. Varför uppvisar vissa geografiska miljöer en större innovationskraft, dynamik och tillväxt inom turism och produktion av lokala livsmedel än andra? Vilka effekter ger en utvecklad måltidsturism på den lokala utvecklingen? Projektet är ett pilotprojekt som finansieras av Riksbankens Jubileumsfond och syftar till att utveckla den vetenskapliga ramen och innehållet i en kommande större ansökan till fonden.

Uppföljning Innovationsprogrammet

Turistdelegationen har av regeringen fått uppdraget att fördela 33 Mkr under perioden 2002-2004 för att stimulera ökad innovationskraft inom turistnäringen och 7,5 Mkr för att främja turismforskning under samma tidsperiod. Turistdelegationen har uppdragit åt ETOUR att följa upp arbetet med Innovationsprogrammet. ETOURs arbete med uppföljningen av programmet syftar till att ge underlag för att vidta eventuella ändringar i programmet under programperioden. Arbetet syftar vidare till att granska utvärderbarheten av programmet samt att främja lärandeprocessen. En första delrapport lämnades till Turistdelegationen i november 2004. Arbetet startade i mars 2004 och kommer att avslutas juni 2005.

Upplevelseindustri och geografisk imagologi

Denna pilotstudie finansierades av Riksbankens Jubileumsfond. Här utvecklas teorier om hur bilden av en plats uppstår i vårt medvetande? Förstudien fokuserar på två aktuella turistfenomen vars tillblivelse initierats av litteratur. Det ena fenomenet utgörs av den utveckling som Västergötland fått uppleva i och med Jan Guillous böcker om Arn, det andra av den utveckling som Pajala fått uppleva tack vare Mikael Niemis bok *Populärmusik från Vittula*. Genom telefonenkäter med slumpmässigt utvalda personer i Sverige kartläggs bland annat människors kännedom om litteraturen ifråga samt deras bild av, kunskap om och intresse för de geografiska områden där böckernas handlingar äger rum.

Varumärkesbyggande på små destinationer

Destinationen är en strategisk ram för turistnäringens utveckling. Varumärkesbyggande är en viktig del i utvecklandet av destinationen och dess företag. Projektet syftar till att ta fram riktlinjer för varumärkesbyggnad för företag, turistorganisationer och lokala offentliga aktörer på små och perifera destinationer i Sverige. Projektet genomförs i samarbete med Sveriges Rese- och turistråd AB. Resultaten redovisas genom lokala seminarier och vetenskapliga publikationer.

Vintersportorten – året runt

Nästan alla vintersportorter runtom i världen är upptagna av frågan om hur man ska förlänga säsongerna och kanske i synnerhet hur man ska få barmarkssäsongen att bidra till att ge avkastning på de stora investeringar som görs för vinterturismen. Först under senare år har forskningen i någon mån börjat se på säsongsproblematiken även på vintersportorter. I det här projektet har omfattande intervjuer utförts i Canada, USA, Schweiz, Österrike, Italien och Norge och vittnar om hur komplex säsongsproblematiken är på vintersportorten. Ett fåtal orter har lyckats bra med säsongsförlängning och åretruntturism, men de allra flesta har svårt att lösa problemet. Vissa orter ser sig helt och hållet som vinterdestinationer och stänger helt enkelt på sommaren. ETOUR avrapporterar detta projekt i två delar, dels i den färdiga rapporten "Vintersportorten – året runt" som riktar sig mer till turistnäringen och vintersportorterna och dels i den andra rapporten som kommer att ha en mer akademisk prägel. De framgångsfaktorer som lyfts fram i projektet är tänkta att ligga som underlag för diskussioner kring vilken strategi som bör tillämpas på olika destinationer. Alla vintersportorterna har olika förutsättningar för att utveckla barmarksturism och därför måste framgångsfaktorerna sättas i relation till varje enskild destinations specifika möjligheter.

Världsarv och destinationsutveckling

Projektet innebar att en undersökning genomfördes av besökarnas syn på världsarvet Luleå-Gammelstad. Inom projektet studerades turismens utveckling i anslutning till de av UNESCO utnämnda världsarven. Genom att studera hur organisationen kring världsarven ser ut fås en förståelse för hur de svenska världsarven arbetar för att locka turister och hur världsarvsförvaltningen och turistnäringen samarbetar. Härigenom kan även slutsatser dras till vilken grad utnämningen till världsarv utnyttjas för utveckling av turistdestinationen.

World Travel Monitor

Ett internationellt samarbete med IPK International ledde till att ETOUR producerade ett material som beskrev i vilken utsträckning turister från närliggande marknader planerar att resa till Sverige. Projektets resultat presenterades vid ett flertal konferenser samt i pressmeddelanden.

Publikationer i ETOURs bokserier

Vetenskapliga bokserien

- V 2004:15, **Historiebruk, Globalisering och Kulturarvsförvaltning**, Jonas Grundberg
V 2004:14, **Sami Tourism in Northern Sweden**, Robert Pettersson
V 2003:13, **Svensk Turismforskning**, redaktör Mia Larsson
V 2003:12, **Recreation and tourism in spatial planning in the Swedish mountains**, Tuomas Vuorio
V 2003:11, **Evenemangsmarknadsföringens organisering**, Mia Larson
V 2002:10, **Strategic Success/Organisational Structure in Winter Destinations**, Arvid Flagestad
V 2002:9, **The Scandinavian Sporting Tour**, Pia Sillanpää
V 2001:8, **Sami Tourism – Supply and Demand**, Robert Pettersson,
V 2001:7, **The Olympic Host Selection Process**, Christer Persson

Rapportserien

- R 2004:15, **Kommersiell turism och lokal samhällsutveckling**, Bosse Bodén, Lennart Rosenberg
R 2004:14, **Lokal utveckling av turistdestinationer**, Lennart Rosenberg, Olof Wahlberg
R 2003:13, **Fördjupad analys av viktning i TDB**, Andreas Holmström, Fredrik Junkka
R 2003:12, **Att utveckla turistmåltiden**, Nina Danius
R 2002:11, **Världsarv och turism**, Terese Magnusson
R 2002:10, **Gammelstads kyrkstad**, Terese Magnusson, Emma Karlsson
R 2002:9, **Kulturarv, turism och regional utveckling**, Jonas Grundberg
R 2002:8, **Kan turistnäringen bygga varumärkesrelationer via Internet?** Maria Lexhagen m fl

Utredningsserien

- U 2004:25, **Skönlitteraturens påverkan på bilden av en plats**, Pia Sillanpää
U 2004:24, **Turismutbildningar i Europa**, Robert Pettersson
U 2004:23, **Svenskarnas framtida resande, maj 2004**, Göran Svensk , Andreas Holmström
U 2004:22, **Vintersportorten – året runt**, Arvid Flagestad, Göran Svensk
U 2004:21, **Naturturismen i Värmland**, Lisa Hörnsten-Friberg
U 2004:20, **Svenskarnas framtida resande, januari 2004**, Göran Svensk , Andreas Holmström
U 2004:19, **Svenskarnas turistresor med buss**, Andreas Holmström
U 2003:18, **Svenskarnas framtida resande, september 2003**, Göran Svensk , Andreas Holmström
U 2003:17, **Miljöarbete i svensk turistnäring**, Sandra Lagerkvist, Magnus Danielsson, Bo Säll
U 2003:16, **Må-bra anläggningar i Sverige**, Carina Norgren
U 2003:15, **Turistbyråernas framtid**, Per Grängsjö, Carina Norgren
U 2003:14, **Tourism Clustering & Innovation**, Sara Nordin
U 2003:13, **Besökare i Tyresta nationalpark**, Fredman, Anna Hansson
U 2003:12, **Svenskarnas framtida resande, maj 2003**, Göran Svensk, Andreas Holmström
U 2003:11, **Svenskarnas framtida resande, jan 2003**, Göran Svensk , Andreas Holmström
U 2003:10, **Våra populära turistregioner**, Bengt Sahlberg, Sara Nordin, Andreas Holmström
U 2002:9, **Turism - hot eller möjlighet för den samiska kulturen?**, Robert Pettersson, Per Lindahl
U 2002:7, **Svenskarnas val av färdmedel**, Carina Norgren, Jemina Holmberg, Bengt Sahlberg
U 2002:6, **Besök och besökare i Fulufjället 2001**, Lisa Hörnsten, Peter Fredman
U 2002:5, **Turism, terrorism och säkerhet**, Jemina Holmberg
U 2002:4, **Svensk Camping**, Jemina Holmberg, Bengt Sahlberg

Populärvetenskapliga serien

- P 2004:22, **Lokal mat och turism**, Dokumentation av konferens i Stockholm, Per Lindahl
P 2004:21, **Rötter, riter & roller**, Bengt Sahlberg
P 2004:20, **Natur & Kulturturism**, Dokumentation av konferens i Östersund, Örjan Carlbring
P 2004:19, **Kluster och Turism**, Sara Nordin
P 2003:18, **Besökarna i svenska fjällen**, Tuomas Vuorio, Lars Emmelin
P 2003:17, **I kulturarvets fotspår**, Redaktör Christina Frimodig
P 2002:16, **Skogen och turismen**, Dokumentation av seminarium i Umeå, Christina Frimodig
P 2002:15, **Hur uppstår bilden av ett resmål?**, Pia Sillanpää
P 2002:14, **Turistens val**, Ulla Romild
P 2002:13, **Framtidens camping**, Jemina Holmberg, Bengt Sahlberg

Fakta Turism

- F 2003:3, **Scandinavian Winter – en unik semesterprodukt**, Arvid Flagestad
F 2003:2, **Svenska turistbyråer på Internet**, Maria Lexhagen
F 2003:1, **Sveriges populäraste turistregioner**, Sara Nordin, Göran Svensk, Bengt Sahlberg
F 2002:1, **Turismen i Fulufjällets nationalpark**, Lisa Hörnsten, Peter Fredman
F 2001:4, **Konflikter mellan turskidåkare och snöskoteråkare**, Kreg Lindberg, Peter Fredman
F 2001:3, **Forskning om samisk turism**, Kjell-Åke Aronsson, Robert Pettersson

Working paper serien

- WP 2004:3, **Vandringsturism I Laponia**, Sandra Wall
WP 2004:2, **Experiment of Snowmobilers/Cross-Country Skiers**, Kreg Lindberg, Peter Fredman
WP 2004:1, **German tourists and their use of guidebooks in Sweden**, Malin Zillinger
WP 2003:6, **Tourists' Behaviour and Attitudes in the Swedish Mountains**, Sandra Wall
WP 2003:5, **The Winter Festival in Jokkmokk**, Robert Pettersson
WP 2003:4, **Relationsmarknadsföring/teknologi i tjänsteföretag**, Anna Gudmundson, Maria Lexhagen
WP 2003:2, **Organiseringen av turismens samarbetsorganisationer**, Per Grängsjö
WP 2003:1, **Intäktsstyrning/prissättning på säsongsberoende hotell**, Anna Gudmundsson, Maria Lexhagen
WP 2002:4, **Påverkar miljömärkning valet av boendeanläggning?**, Sandra Lagerkvist
WP 2002:3, **Residents in Södra Jämtlandsfjällen**, Tuomas Vuorio, Peter Fredman m fl
WP 2002:2, **Motivation, Constraints, Visits to the Swedish Mountains**, Peter Fredman, Thomas Heberlein
WP 2002:1, **Turisters attityder till vindkraftverk i fjällen**, Lisa Hörnsten.
WP 2001:13, **Miljöanpassad turism**, Sandra Lagerkvist
WP 2001:12, **Skiers and snowmobilers in Södra Jämtlandsfjällen**, Peter Fredman, Tuomas Vuorio

Särtrycksserien

- S 2004:1, **Social Capacity/Visitor Satisfaction in National Park Tourism**, Peter Fredman, Lisa Hörnsten
S 2002:2, **Current Tourism Patterns in the Swedish Mountain Region**, Peter Fredman m fl
S 2002:1, **A Political Approach to Relationship Marketing**, Mia Larsson
S 2001:8, **The Olympic Games site decision**, Christer Persson
S 2001:7, **För vem planerar vi? Om naturen i planeringen**, Lisa Hörnsten
S 2001:6, **Scandinavian Winter: Antecedents, concepts and empirical observations**, Arvid Flagestad
S 2001:5, **Strategic success in winter sports destinations**, Arvid Flagestad
S 2001:4, **The International Olympic Committee and Site Decisions**, Christer Persson

Övriga vetenskapliga externa publiceringar

2002

- Ask, P. & Fredman, P. 2002. Efficiency in forest protection in multiple landowner areas. Swedish University of Agricultural Sciences, *Acta Universitatis Agriculturae Sueciae*, Silvestria 248.
- Boman, M., Bostedt, G. & Hörnsten, L. 2002. Skogens alternativa nyttjandeformer, sid 167-202. Statlig skog och skyddad mark., organisationsförslag, del 2. Statens Offentliga Utredningar 2002:40.
- Bäck, L. 2002. Friluftslivet i de svenska Lapplandsfjällen. *Utmark*, 3-2002 (www.utmark.org).
- Bäck, L. & Christiansson, C. 2002. (red.), Bergen i fokus. Svenska sällskapet för antropologi och geografi. YMER 2002.
- Bäck, L., 2002. Friluftslivet i norra Lapplandsfjällen. I: Bergen i focus. Svenska sällskapet för antropologi och geografi. YMER 2002., sid 152-167.
- Emmelin, L. & Vuorio, T. 2002. Turism och friluftsliv i Jämtlandsfjällen. I: Bergen i fokus. Svenska sällskapet för antropologi och geografi. YMER 2002.
- Emmelin, L. 2001. Environmental Impact Assessment in Norway understanding implementation as a function of professional culture. *Journal of Environmental Education and Information* Volume 20, Number 4 (2001), sid. 299-314.
- Fredman, P. & Emmelin, L. 2001. Wilderness purism, willingness to pay and management preferences: a study of Swedish mountain tourists. *Tourism Economics*, 2001, 7 (1) 5 - 20. *Finns som särtryck ETOUR S2001:3*.
- Fredman, P. 2002. Forskning kring svensk fjällturism – Fler turister i söder, ökad motorisering och konflikter mellan snöskoteråkare och turskidåkare. *Utmark*, 3-2002 (www.utmark.org).
- Heberlein, T.A., Fredman, P. & Vuorio, T. 2002. Current Tourism Patterns in the Swedish Mountain Region. *Mountain Research and Development*, 22(2), pp 142-149.
- Hörnsten, L. & Fredman, P. 2002. Skogen en självklar del av framtidens turistutbud. *Skog & Forskning*, 1/2002.
- Hörnsten, L. Att använda skogen för turism. Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift, [KSLAT](#), (i tryck).
- Hörnsten, L., Värde av att ha vilda djur i tätortsmiljö. Kungl. Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift.

2003

- Bäck, L., Solberg, B., Tömmervik, H and Wielgolaski, F. E. 2003. Managing the mountain birch forest. Policies and developing plans towards sustainability in Norway and Sweden. Springer-book (In press).
- Fredman, P. & Heberlein, T.A. 2003. Changes in Skiing and Snowmobiling in Swedish Mountains. *Annals of Tourism Research*, 30(2) pp. 485-488.
- Fredman, P. & Hansson, A. 2003. Besökaren i nationalparken. Stillhet och vacker natur lockar flest. I: Tio år med Tyresta nationalpark. Dokumentation av de svenska nationalparkerna. Naturvårdsverket, rapport 5302.
- Fredman, P. 2003. Biosfärsområden – Några reflektioner utifrån ett turistiskt perspektiv. I: Bladh, G. & Sandell, K. 2003. Biosfärsområden i Sverige? Ett koncept och en kontext. Arbetsrapport från en Workshop i Mattila, Värmland 14-15 November 2002. Karlstads universitet, Institutionen för samhällsvetenskap, Turism & Fritid. Arbetsrapport, 2003:15.
- Fredman, P. & Hörnsten, L. 2003. Perceived crowding and visitor satisfaction in Fulufjäll national park, Sweden. Forthcoming in proceedings of the 10th International Symposium on Society and Resource Management, Sardinia, Italy, October 10-13, 2002.
- Hörnsten, L. 2003. Att använda skogen för turism. Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift KSLAT 142, nr1 s. 85-88.
- Hörnsten, L. 2003. Värde av att ha vilda djur i tätortsmiljö. Kungliga Skogs- och Lantbruksakademiens Tidskrift KSLAT 142, nr2 s. 45-48.
- Hörnsten, L. 2003. Planera skog för upplevelser! Skog och Forskning, nr 2, s. 20-23.
- Pettersson, R. 2003. Indigenous cultural events – the development of a Sami winter festival in northern Sweden. *Tourism*, vol 51 (3), 319-332.

- Pettersson, R. 2003. Landskapet som turismarena – två exempel från Höga Kusten; i E. Mårald (red.): Värdefulla landskap. Landskapet som arena, arbetsrapport nr 6. Umeå universitet, 70-78.
- Pettersson, R. 2003. Turism i Sameland; i STF:s årsbok 2003: Resenär – inte turist! Om ungdomar, resor och drömmar. Svenska turistföreningen, Stockholm, s. 132-139.
- Sahlberg, B. Ekoturismåret – efter grisfesten. Nationalencyklopedins årsbok, bokkapitel.
- Sahlberg, B. Sweden as a tourist country. The new Millennium series, bokkapitel.
- Sillanpää, P. 2003. Geografisk imagologi - Hur uppstår bilden av en plats? I Plats, drivkraft, samhällsprocess. Vad gör kulturarvet till en resurs för hållbar regional utveckling? Riksantikvarieämbetet, rapport 2003:7, s. 47-54.
- Svensson, B. (2003) 'Business-Led Mobilisation in rural areas. A simple case of Swedish exceptionalism, or a new model in the making?', in: Persson, Åhlander & Westlund (eds) Local Responses to Global Changes. Economic and Social Development in Northern Europe's Countryside, Work Life in Transition 2003:11
- Wall, S. 2003. En studie om hållbar utveckling i Torneträskområdet. In: Human Interactions with the Mountain Birch Ecosystem: Implications for Sustainable Development. Laine, Skre & Wielgolaski (eds.), Final report for the HIBECO project (EU).
- Wall, S. 2003. Tourists' Behaviour and Attitudes in the Lake Torne Area in the Northern Part of the Swedish Lapland Mountains. A survey summary 2002-2003. In: Human Interactions with the Mountain Birch Ecosystem: Implications for Sustainable Development. Laine, Skre & Wielgolaski (eds.), Final report for the HIBECO project (EU).
- Zillinger, Malin: Die Hansestadt Bremen als Ziel schwedischer Städtetouristen. In: Lindemann, R. et al. (eds.) NORDEN 15. Beiträge zur geographischen Nordeuropaforschung. Bremen 2003.

2004

- Foss, O.; Johansen, S.; Johansson, M & Svensson, B. (2004) 'Regionalpolitikk ved et vegskille: Går Sverige og Norge i forskjellige retninger?', in: Amdam, R. & Bukve, O. (red) Det regionalpolitiske regimeskiftet – tilfellet Noreg, Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.
- Fredman, P. 2004. National Park Designation - Visitor Flows and Tourism Impact. In Sievänen, T., Erkkonen, J., Jokimäki, J., Saarinen, J., Tuulentie, S., Virtanen, E. (eds.) 2004. Proceedings of the Second International Conference on Monitoring and Management of Visitor Flows in Recreational and Protected Areas, June 16-20, 2004, Rovaniemi, Finland. Finnish Forest Research Institute, Working Papers Series, pp. 379-385. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/index-en.htm>
- Fredman, P. & Hörnsten, L. 2004. Social capacity and visitor satisfaction in national park tourism. In proceedings from the 12th Nordic symposium in Tourism and Hospitality Research, Stavanger,, Norway 2-5 October 2003. Also available in ETOUR reprint series, S2004:1.
- Lexhagen M., Nysveen H., och Hem L., Festival coordination: An exploratory study on intention to use mobile devices for coordination of a festival, Event Management - An international journal, Accepted for publication in 2005.
- Lexhagen M., The importance of value added services to support the customer search and purchase process on travel websites, Information Technology and Tourism, Accepted for publication in 2005.
- Müller, D. & R. Pettersson: Sami heritage at the winter festival in Jokkmokk, Sweden. Accepted for publicering i Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism.
- Pettersson, R (2004): Tourism Experiences of Sami Culture. In Kylänen, Mika (ed.) Articles on Experiences 2. Lapland Centre of Expertise for the Experience Industry. Rovaniemi.